

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filosofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

**Fenomén digitální propast v době
rozvoje demasifikovaných médií**

**The phenomenon of the digital divide in the time of expansion of
demassificated media**

Autor:	Bc. Martin Pečiva
Obor:	Informační studia
Forma studia:	Kombinovaná
Konzultant práce:	Ing. Petr Očko, Ph.D.
Datum odevzdání práce:	4. 5. 2012

NÁZEV PRÁCE: FENOMÉN DIGITÁLNÍ PROPAST V DOBĚ ROZVOJE DEMASIFIKOVANÝCH
MÉDIÍ

ABSTRAKT:

Závěrečná práce se zabývá zmapováním využití síťových médií jako jednoho z nástrojů politické komunikace během událostí, které jsou nazývány arabské jaro (arabské revoluce).

Vychází z hypotézy, že někteří lidé v nedemokratických zemích dokážou efektivně nakládat s informacemi a dokážou je efektivně šířit mezi sebou a za hranice své země pomocí síťových médií. To vše i přes to, že v těchto režimech existuje cenzura, omezení nebo blokáce internetu.

Přináší poznatky o tom, že využití síťových médií spočívá v tom, že pomáhají informovat okolní svět o dění v zemi, ve které probíhají protesty nebo nepokoje. Sociální sítě nesloužily k organizaci a koordinaci protestů, jak jim bylo v médiích často přičítáno. Síťová média fungovala spíše jako alternativní informační kanál směrem ven ze země.

KLÍČOVÁ SLOVA: DIGITÁLNÍ PROPAST, INTERNET, MÉDIA, NEDEMOKRATICKÉ REŽIMY,
ARABSKÉ JARO

TITLE:THE PHENOMENON OF THE DIGITAL DIVIDE IN THE TIME OF EXPANSION OF
DEMASSIFICATED MEDIA

ABSTRACT:

The final thesis deals with the mapping of the use of network media as one of the tools of political communication during events, that are called Arab Spring (Arab revolution).

It is based on the hypothesis, that some people in non-democratic countries are able to effectively deal with information and are able to spread it efficiently among themselves and beyond their country through network media. All this despite of the fact that in these modes is censorship, restriction or Internet blocking.

It provides the evidence, that the use of the network media is, that they help to inform the world about events in the country, that held protests or riots. Social networks are not used to organize and coordinate protests, as they were often attributed by the media. Network media acted more as an alternative channel of information to the outside of the country.

KEYWORDS: DIGITAL DIVIDE, INTERNET, MEDIA, NON-DEMOCRATIC REGIMES, ARABIAN
SPRING

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Fenomén digitální propast v době rozvoje demasifikovaných médií vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Ústí nad Labem 4.5 2012

Podpis:

Obsah

2	Úvod.....	8
3	Termín Digitální propast.....	10
3.1	Přístup k ICT	10
3.2	Překlenutí digitální propasti	12
3.2.1	Programy a iniciativy.....	13
4	Média	16
4.1	Masová média	16
4.1.1	Masová nebo demasifikovaná média.....	18
4.2	Mediální a masová komunikace.....	19
4.2.1	Mediální komunikace	19
4.2.2	Masová komunikace	19
4.2.3	Sociální komunikace.....	19
4.2.4	Ideologie	21
4.2.5	Kultura	21
4.2.6	Masová média a komunikace.....	21
5	Internet.....	23
5.1	Předchůdce internetu	23
5.2	Utopismus spojený s rozvojem kyberkultury a dot.com bublina.....	24
5.3	Web 1.0	26
5.4	Web 2.0	26
5.4.1	Sociální web 2.0.....	28
5.4.2	Společné rysy síťových médií.....	34
6	Politická komunikace.....	35
6.1	Politický marketing	35
6.1.1	Síťová média a politický marketing.....	35
6.2	Proces Agenda-setting.....	36

6.2.1	Koncept CNN efektu a válka v Zálivu	37
6.2.2	Priming a Framing.....	38
6.3	Politická komunikace a média	39
6.3.1	Masová média a realita.....	39
6.3.2	Střední úroveň komunikace.....	39
6.4	Nová média a politická komunikace	40
6.4.1	Politická komunikace a masová média	40
6.4.2	Koncept politické komunikace K. W. Deustche	41
6.4.3	Masová a mediální komunikace	42
6.4.4	Ovlivňování.....	43
7	Teorie nedemokratických režimů.....	44
7.1	Totalitarismus	44
7.1.1	Teorie totalitarismu C. J. Friedricha a Z. Brzezinského.....	45
7.1.2	Pojetí totalitarismu H. Arendtové, G. Sartoriho a masová společnost....	46
7.1.3	Společné charakteristiky totalitarismu	46
7.2	Autoritativní a jiné nedemokratické režimy	47
7.2.1	Typologie nedemokratických režimů R. Arona, W. Merkela a E. Shilse .	47
7.2.2	Charakteristika autoritativních režimů J. J. Linze.....	49
7.2.3	Společné rysy autoritativních režimů.....	51
7.3	Sultanistické režimy	51
7.4	Mapa režimů	51
8	Arabské revoluce a síťová média	53
8.1	Oblast Blízkého a Středního východu	53
8.2	Arabské revoluce	54
8.3	Arabské revoluce a Twitter.....	55
8.3.1	CIA a Twitter	55
8.4	Krize v Íránu a síťová média	56

8.5	Tunis.....	58
8.5.1	Politický systém.....	58
8.5.2	Demonstrace	59
8.5.3	Výsledek jasmínové revoluce	60
8.6	Lýbie	60
8.6.1	Politický systém.....	60
8.6.2	Mezinárodní intervence v Libyi.....	63
8.7	Egypt	64
8.7.1	Politický systém.....	64
8.7.2	Demonstrace	64
8.7.3	Výsledek nepokojů	67
8.8	Sýrie	67
8.8.1	Politický systém.....	67
8.8.2	Demonstrace	67
9	Závěr	71
10	Použitá literatura	75
	Seznam obrázků.....	88

2 Úvod

Tématem této práce je fenomén digitální propast v době rozvoje demasifikovaných médií. Žijeme ve společnosti, která je charakterizována jako informační, a v době, která je nazývána digitální. Naši společnost zasáhl mohutný rozvoj informačních a komunikačních technologií. Někteří lidé mají možnost tyto nové a moderní technologie využívat a někteří ne. Tyto rozdíly v přístupu k informačním a komunikačním technologiím nazýváme digitální propast. Odstranění této propasti neznamena jen zpřístupnění stejných technologií všem. Pokud má být člověk v informační společnosti úspěšný, musí umět informace efektivně využívat.

Cílem této práce je zmapovat využití síťových médií jako jednoho z nástrojů politické komunikace během událostí, které jsou nazývány arabské jaro (arabské revoluce). Pokusím se tedy nahlédnout možný demokratizační vliv demasifikovaných médií v nedemokratických režimech. Předpokládám tedy, že lidé žijící v některých z těchto zemí se snaží efektivně nakládat s informacemi a snaží se je efektivně šířit nejen mezi sebou, ale i za hranice své země.

Metodou této práce je kauzální analýza. Složitě téma není v tomto případě možné analyzovat jako celek. Téma tedy rozdělím do dílčích problémů, které pomohou poznat celek i příčiny jevů. Rozložením tématu do jednotlivých problémů a pojmů se pokusím o exkurz do složitěho vztahu médií, politiky, reality, společnosti a komunikace. Tímto exkurzem chci zároveň poukázat na neodmyslitelnou spojitost všech těchto pojmů.

V první kapitole se zaměřím na vymezení termínu digitální propast. Ve druhé se budu zabývat médii obecně. Vymezím a charakterizuji pojem demasifikovaná média, který jsem musel během psaní této práce vytvořit jako alternativu k pojmu masová média. Dále se budu věnovat pojmům masová média, masová komunikace, sociální komunikace. Ve třetí kapitole se pokusím popsat fenomén internetu. Jeho předchůdce, utopické teorie s ním spojené, jeho vývojové etapy (Web 1.0, Web 2.0) a nakonec se zaměřím na síťová média. Ve čtvrté kapitole zmíním vztah nových médií a politické komunikace. Konkrétně se zaměřím na politickou komunikaci, masová média, masovou a mediální komunikaci a koncept K. W. Deutsche a ovlivňování. V páté kapitole se zaměřím na teorie nedemokratických režimů. Na totalitní

režimy a autoritativní režimy, jejich definice a společné rysy. Nebudu se zabývat všemi státy, které byly aktéry těchto událostí, ani se nebudu například pokoušet o komparativní analýzu nemasových médií uvnitř těchto nedemokratických režimů. Bylo by to téma nad rozsah diplomové práce. V páté kapitole se zaměřím na arabské revoluce a síťová média. Konkrétně se zmíním o krizi v Íránu, zaměřím se na události v Tunisu, Libyi, Egyptě a Sýrii ve spojení se síťovými médii. V závěru diplomové práce se pokusím zhodnotit a popsat vliv těchto médií na konkrétní události a změny v těchto zemích.

3 Termín Digitální propast

Digitální propast (z anglického *Digital Divide*) poukazuje na rozdíly mezi lidmi s přístupem k moderním informačním a komunikačním technologiím (ICT)¹. Existuje totiž propast mezi těmi, kteří mohou využívat digitální a komunikační technologie, a těmi, kteří nemohou.

Tato propast se objevuje nejen mezi jednotlivými vrstvami obyvatelstva určitého státu (zde mohou hrát roli např. sociální, genderové, příjmové, etnické nebo jiné skupiny), ale i mezi státy obecně tzn. geograficky. V tomto případě se jedná o tzv. globální digitální propast (například můžeme srovnávat dostupnost ICT v Indonésii a České Republice). Jelikož jsme se dostali do informační éry a společnost je charakterizována jako informační, je nutné efektivně pracovat s informacemi, abychom byli úspěšní. Rozdíly v používání digitálních technologií vedou k sociální nerovnosti a sociálnímu vyloučení.

Překonání této propasti je tedy v tomto smyslu chápáno jako podmínka efektivního rozvoje lidské společnosti, ale také může být příležitostí pro skupiny, které byly dosud znevýhodněné. Přístup k ICT by měl být pravidelný a efektivní. Jinými slovy, někteří mají možnost a jsou schopni využít technologie ke svému prospěchu a někteří nikoliv. Tímto způsobem vzniká mezi lidmi digitální propast. Odstranění této propasti neznamena jen zpřístupnit stejné technologie používané bohatými chudým.

3.1 Přístup k ICT

Překlenout digitální propast lze vlastně jakousi restrukturalizací telekomunikací v každé zemi, státě, snahou zajistit stejné možnosti a výhody masám, nikoliv pouze elitním městským oblastem a rozvíjejícím se trhům. *„Vědcům trvalo jedno desetiletí, než přišli na to, že skutečným problémem není ani tak samotný přístup k digitálním technologiím, ale prospěch*

¹ Termín Information and Communication Technologies (ICT) můžeme přeložit jako informační a komunikační technologie. Původní používaly termín IT (Information Technologies), který zahrnoval hardwarové i softwarové prvky, byl doplněn o prvek komunikace. Termín víceméně zahrnuje veškeré moderní, dostupné a používané technologie pro komunikaci a práci s informacemi.

Information and communications technology. Information and communications technology. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001- [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Information_and_communications_technology

plynoucí z tohoto přístupu.“² Situaci můžeme přiblížit na příkladu. Vyšší střední vrstva společnosti disponuje vysoce kvalitním přístupem k digitálním technologiím. Je uváděno Paretovo pravidlo 80-20³, které je často používáno v podnikání i běžném životě. Toto pravidlo nám vlastně obecně říká, že 80% výsledků vzniká z 20% příčin.

Toto pravidlo lze předvést na několika příkladech: 20% výrobků přináší 80% zisku nebo 20% zákazníků vytváří 80% tržeb nebo také, že 20% řidičů s největší pravděpodobností způsobí 80% dopravních nehod. V praxi to tedy znamená, že při plánování, rozhodování a řízení je nutné zaměřit se na oněch 20%, aby bylo možné dosáhnout 80% efektu. Tato práce je pak vykonávána s maximálním efektem.

Dosud je praxe taková, že se firmy a společnosti při tvorbě aplikací a jiných digitálních řešení více orientují na vyšší střední vrstvu, v tomto případě oněch uváděných 20%. Část společnosti, která má příjmy nižší, je pak těmito společnostmi ignorována. Tato část společnosti pro ně není strategickým klientem, protože je pro ně nezisková. Výsledkem toho všeho pak je, že chudí mají sice k digitálním technologiím přístup, ale dostávají pouze jakési odlehčené verze produktů a služeb na rozdíl od bohatých. Jinými slovy, nevhodným používáním a přístupem může vlastně poškodit chudé. Rozšíření přístupu k ICT⁴ bez pochopení „funkce“ může ve venkovských oblastech nebo chudších částech země naopak vést k rozšíření digitální propasti.

Před lety byly ve venkovských oblastech po celém světě šířeny internetové kavárny. Dalo by se předpokládat, že se tímto digitální propast zmenšuje. Jako příklad je uváděno zavedení internetových kaváren v Kambodži. Zde vznikl problém, když místní mládež místo toho, aby chodila do školy a plnila své školní povinnosti, trávila večery hraním násilných her se svými vrstevníky. Toto ve skutečnosti není ten správný přístup k využití ICT. Efekt je naprosto opačný. Herní technologie, které byly navrženy pro děti z bohatých rodin, a jsou používány

² "Digital Divide" Defined. SMITH, Craig Warren. *Digital Divide Institute* [online]. 2010 [cit. 2012-03-26].

Dostupné z: <http://www.digitaldivide.org/digital-divide/digitaldividedefined/digitaldivide/>

³ Pareto Principle (Paretovo pravidlo) - tento princip popsal Joseph M. Juran, který ho pojmenoval podle italského ekonoma Wilfreda Pareta. Tento ekonom konce 19. století zjistil, že v Itálii je 80% půdy ve vlastnictvích 20% lidí.

What is 20/80 rule?. *80/20 Rule of Presenting Ideas* [online]. 2008 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:

<http://www.80-20presentationrule.com/whatisrule.html>

⁴ Jde o revoluci v zasíťování celého světa. Díky internetu kolují informace, peníze a myšlenky neuvěřitelnou rychlostí po celém světě.

děťmi z chudých rodin, mohou být opět příčinou chudoby. Mohou urychlit odchod chudých do zaplněných měst.

Může zde také lehce vzniknout závislost na počítačových hrách nebo internetu. Zde vyvstává důležitá otázka. Jak by to mohlo vypadat, pokud by byl přístup k ICT mezi těmito vrstvami plošný a bez jakéhokoli usměrňování jeho použití? Nejde tedy o to, že internet nabízí nepřehledné množství informací a možností. Jde o to, jakým způsobem lidé internet používají. Jeho používání by mělo fungovat efektivně prospěšně.

Příklad z Kambodži ukazuje, jak zavedení nových technologií nemusí mít ve všech státech reformní nebo formující charakter. Podobný příklad dopadu technologie na nezápadní společnosti lze vysledovat i jinde ve světě. Připomíná to trochu těžkou misionářskou práci na Papui-Nové Guineji, kterou popisuje ve své knize velice úspěšný český přírodovědec Vojtěch Novotný⁵. Jeho bádání je ve velké míře zaměřeno právě na Papuu-Novou Guineu. Ve své knize *Papuánské (polo)pravdy* popisuje, jak se širitelé křesťanství rozhodli pro překlad Bible⁶. Jak přeložit Knihu knih v prostředí, které nemá jednotný jazyk (v této oblasti je zmapováno 1043 jazyků), nezná ovce a činnost pasáka ovcí (příklad Boha pastýře). Člověk, který nezná poušť a moře, by vlastně ani nikdy nemohl pochopit tolik příjmů v Bibli použitých, dějová linie je tedy velice redukována. Nakonec tedy misionářský překlad Bible vypadá jako velice úzká brožurka.

3.2 Překlenutí digitální propasti

Momentálně vládne názor, že lze dosáhnout odstranění digitální propasti pomocí dvojího přístupu, přímého a nepřímého. Přímý přístup by měl vypadat tak, že vlády i podniky by se měly podílet na změně stimulů, které formují a utvářejí digitální trhy. Druhý, nepřímý přístup by měl být takový, že by se měl spojit státní a soukromý sektor a společně by měly vytvořit strategickou alianci, založenou na podpoře zdravotní péče na venkově, kvalitního vzdělání atp. Pomocí těchto dvou přístupů mohou lidé s nízkými příjmy využívat výhod jako ti bohatí⁷.

⁵ Vojtěch Novotný je český přírodovědec, který učí ekologii na Jihočeské univerzitě, vede oddělení ekologie a ochrany přírody Entomologického ústavu AV a také terénní stanici na Papui-Nové Guineji.

⁶ NOVOTNÝ, Vojtěch. Kupte si Knihu knih, jinou ani nemáme. *Vesmír* [online]. 2001, roč. 2001, č. 80 [cit. 2012-04-22]. ISSN 1214-4029. Dostupné z: <http://www.vesmir.cz/clanek/kupte-si-knih-knih-jinou-ani-nemame>

⁷ "Digital Divide" Defined. SMITH, Craig Warren. *Digital Divide Institute* [online]. 2010 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.digitaldivide.org/digital-divide/digitaldividedefined/digitaldivide/>

Zde se objevuje velice důležitá myšlenka, tedy že hlavním problémem není ani tak samotný přístup k digitálním technologiím, ale objevuje se zde problém počítačové a informační gramotnosti. Naučit se rychle a efektivně vyhledávat informace a ty pak využívat. V některých případech, respektive v zemích třetího světa by měla předcházet snaha naučit číst a psát, poté se teprve věnovat výuce počítačové a informační gramotnosti. Jde o dlouhodobý proces, mělo by se v této oblasti zavést systematické vzdělávání a nemělo by se jednat pouze o jednorázový kurz.

Znevýhodnění se může projevovat v několika formách. Může se jednat o počítače s nízkým výkonem a nevalnou kvalitou, o pomalé nebo drahé připojení k internetu nebo dostupnost internetu v internetových kavárnách nebo doma a v neposlední řadě nízká dostupnost samotných digitálních technologií například v rozvojových zemích.

V případě globální digitální propasti hrají také klíčovou roli ekonomické rozdíly světa. V této podobě můžeme vlastně hovořit o prohlubující se digitální propasti. Chudé země, respektive země třetího světa⁸ a jejich obyvatelé pak mohou těžko obstát v konkurenci vyspělých či rozvinutých států, které disponují digitálními technologiemi a internetem k obchodu, práci nebo vzdělávání.

V současné době se také čím dál tím více mluví o digitální propasti ve spojení s termínem e-demokracie. Jde o použití moderní komunikační technologie k hlasování nebo osvětě občanů. Občan si může z pohodlí svého domova sám sehnat relevantní informace, utvořit si vlastní názor a kliknutím tlačítka myši odvolit a podílet se tak na zastupitelské demokracii. Tento model e-vlády nelze praktikovat ve státech, kde není plně zajištěn přístup k ICT.

3.2.1 Programy a iniciativy

Existují programy a iniciativy, které se podílejí na překonávání digitální propasti. Patří sem například Open Content Alliance (<http://www.opencontentalliance.org/>). Tento projekt představuje úsilí různých organizací po celém světě (kulturních, vládních, nekomerčních a technologických) o vytvoření archívu, ve kterém budou uloženy mnohojazyčné digitalizované texty a multimediální obsah. Cílem hnutí je zpřístupnit zdarma archív, ve kterém bude možno hledat a stahovat. Jeho obsah bude zahrnovat digitalizované a multimediální obsahy (kulturní, historické a technologické) z různých knihoven, archívů a od nakladatelů.

⁸ tímto termínem jsou označovány státy světa, které jsou ekonomicky málo rozvinuté více viz. GIDDENES, Anthony. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999, s. 77-78. ISBN 80-7203-124-4.

Dále můžeme uvést Open Source Initiative (<http://www.opensource.org/>). Tato iniciativa se snaží celosvětově o rozšíření Open-source softwaru (otevřeného softwaru). Jedná se o počítačový software s otevřeným zdrojovým kódem. „*Otevřenost zde znamená jak technickou dostupnost kódu, tak legální dostupnost – licenční software, která umožňuje, při dodržení jistých podmínek, uživatelům zdrojový kód využívat, například prohlížet a upravovat (na rozdíl od proprietárního⁹ softwaru).*“¹⁰ Často tento software bývá chápán jako bezplatný. Není to pravidlem, ale ve většině případů se opravdu jedná o software nekomerční.

Na překonání digitální propasti se určitou měrou také podílí hnutí Open Accessu (český ekvivalent názvu je otevřený přístup) neboli otevřeného přístupu k informacím. Otevřený přístup v tomto případě znamená volný, bezplatný a pro kohokoliv. „*Cílem hnutí otevřeného přístupu je využít možností globální elektronické komunikace (internetu) k prosazení nové, efektivní, rychlé a bezplatné výměny vědeckých poznatků, a tím vytvořit alternativu k tradičnímu modelu vědeckého publikování.*“¹¹ V současné době stále více vědeckých výzkumných institucí zveřejňuje intelektuální produkci prostřednictvím otevřeného přístupu. Formální základ této iniciativy poskytly tři důležité události:

Budapešťská iniciativa (<http://www.soros.org/openaccess/read>),

Prohlášení z Besthedy (<http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>)

a Berlínská deklarace (<http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/>).

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na projekt One Laptop Per Child (OLPC)¹². Tento projekt si klade za cíl rozšířit počítačovou gramotnost v rozvojových zemích. Základním kamenem projektu bylo vytvořit notebook v ceně 100 dolarů. Projekt vede Nicholas Negroponte z Massachusettského technologického institutu (Massachusetts Institute of Technology – MIT) v Bostonu (<http://web.mit.edu/>). Tento nízkonákladový notebook je vybaven operačním systémem Fedora Linux, webovou kamerou, mikrofonom, otočnou obrazovkou a možností nabíjet díky ručně poháněnému generátoru. Uživatelské rozhraní tvoří

⁹ Proprietární software ve většině případů spadá do kategorie komerční software (určený k prodeji). Jeho používání autor upravuje licencí a zdrojový není otevřený a nelze v něm provádět svévolně úpravy.

¹⁰ Otevřený software. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-, 7.3. 2012 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Open_source_software

¹¹ Open Access: otevřený přístup k vědeckým informacím. Úvod do problematiky. *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. 2009, XX, č. 2, s. 1-7 [cit. 2012-03-26]. ISSN 1212-0901. Dostupné z:

<http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/628.html>

¹² One Laptop Per Child: *One laptop per child* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://one.laptop.org/>

platforma Sugar¹³. Původní myšlenka byla založená na tom, že si lidé ve vyspělých zemích koupí tento notebook za dvojnásobnou cenu, a takto vlastně zakoupí notebook pro dítě v rozvojové zemi. Tato myšlenka nebyla bohužel úspěšná. Největší nákupy tedy realizují přímo jednotlivé vlády rozvojových zemí a další peníze zajišťuje nadace OLPC.

Idea tohoto projektu je podpora počítačové gramotnosti v rozvojových zemích. Zde na povrch vyvstávají různé otázky. Může dodání notebooku bez návaznosti na infrastrukturu a vzdělání překlenout digitální propast? Není lepší pořídit do školy méně těchto notebooků a koupit například menší počet stolních počítačů? Cena notebooku se z předpokládaných 100 dolarů vyšplhala na částku kolem 200 dolarů. Aktuálně se uvádí, že notebook XO díky projektu One laptop per child vlastní zhruba 2,5 milionů dětí a studentů po celém světě (Haiti 15 tisíc, Guatemala 5 tis., Kambodža 1 tis., Jihoafrická republika 500)¹⁴. Tyto notebooky nenakupují jen rozvojové země, nakoupily je i USA (95 tis.), Austrálie (4,4 tis.) a Itálie (600 kusů). Činnost nadace je možné sledovat na jejich webu, twitteru (<http://twitter.com/#!/OLPC>) i na serveru Youtube (<http://www.youtube.com/user/OLPCFoundation?blend=1&ob=5>).

¹³ Sugar. *One laptop per child* [online]. 8. 12. 2011 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://wiki.laptop.org/go/Sugar>

¹⁴ Map. *One laptop per child* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://one.laptop.org/map>

4 Média

Vývoj médií se dělí do čtyř období. Prvním obdobím bylo období orální kultury. Druhým bylo období psané kultury. Třetí období je spojené s vynálezem knihtisku, a je pro něj tedy charakteristická tištěná kniha. Čtvrté a poslední období souvisí s vynálezem elektřiny a s tím spojenou expanzí globálních médií (telegrafem, rozhlasem a televizí). Poslední fázi můžeme pojmenovat jako éru digitálních médií. Do kategorie elektronických médií lze zahrnout televizi, rádio, internet. S internetem jsou spojena síťová média. „*Síťová média jsou charakteristická tím, že propojují původce a adresáta přes internet, a vytváří tak nové sociální sítě.*“¹⁵ Zahrnout síťová média do kategorie médií elektronických společně s televizí a rádiem by nebylo úplně vhodné. Tuto kategorii můžeme spíše dělit na tradiční a nová (síťová) média.

S mohutným rozvojem informačních a komunikačních technologií nastal i rozkvět počítačových a telefonních sítí. Tyto nové technologie najednou člověku nabízejí okamžitou výměnu informací bez ohledu na vzdálenost „...*a tím mimo jiné vytvořily velmi příznivý prostor pro rozvoj globalizující se ekonomiky s bleskově probíhajícími transakcemi mezi investory, akcionáři (ale i spekulanty) na burzách celého světa.*“¹⁶

4.1 Masová média

Digitalizace podpořila vznik nejen globální ekonomiky, ale teritoriální expanzi nejrůznějších kulturních produktů. Díky ní jsou přístupné kulturní obsahy v jednom kulturním kontextu bez jakéhokoliv geografického omezení. Dále lze těmito komunikačními prostředky šířit informace a je možné měnit veřejné mínění občanů. Masové komunikační prostředí je prostředí určené a dostupné čtenářům, kteří nejsou diferencováni, nebo jen velmi málo. Nerozhoduje vzdělání, postavení nebo zájmy.

Pokud téma uchopíme z chronologického hlediska, za původní masová média považujeme tisk, rozhlas a televizi. Současná masová média jsou čím dál více charakterizována počítačovými sítěmi a síťovou komunikací. Síťová média mohou vzbuzovat pocit, že v nich neexistuje

¹⁵ *Média & politika: problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 107. ISBN 978-80-7043-841-1.

¹⁶ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 12. ISBN 978-80-7367-466-3.

diskriminace. Masová média mohou sloužit politikům, stranám či zájmovým skupinám jako nástroj pro zviditelnění, pro vyvíjení vlivu nebo jako prostor k rozpoutání debaty. Pojem „masová“ v souslovích „masová média“, „masová společnost“, „masová komunikace“ souvisí s pojetím masifikované společnosti. Média mají v současnosti mezinárodní charakter. Příběhy, které nám média vyprávějí, konstruuji naši realitu.

Masová média jsou především periodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání, ale také veřejně dostupná sdělení na internetu. Internetová sdělení mohou být různá. Může se jednat o zpravodajské portály, uživatelské příspěvky, individuální příspěvky (blogy) nebo sociální sítě jako Facebook. Všechny tyto formy komunikace mají společné rysy:

1. Díky technickým, organizačním a distribučním možnostem jsou (potencionálně) dostupné neomezenému množství adresátů nebo uživatelů a využívány jejich velkým počtem;
2. nabízejí těmto uživatelům obsahy, které pro ně mohou být z různých důvodů (pro poučení, orientaci ve světě, návody na jednání i jako zdroj zábavy) použitelné;
3. tyto obsahy nabízejí průběžně nebo pravidelně;
4. na zájmu a potřebách uživatelů závisí samotná existence těchto forem komunikace (z důvodů ekonomických, nebo politických) ¹⁷.

Masová média jsou obsahově univerzální, mají velkou popularitu a jsou veřejné povahy. Jsou dostupná v krátkém čase mnoha lidem. Obsahy jsou schopna produkovat aktuálně, v krátkých intervalech (tisk) nebo průběžně (rozhlas nebo televize).

Mají zásadní vliv na kulturní, politický a sociální život společnosti. V politické oblasti dokážou masová média vytvářet soubor kanálů a díky nim lze zviditelnit např. politické kandidáty, myšlenky nebo fakta.

¹⁷ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 21. ISBN 978-80-7367-466-3.

Název masová média vychází z představy, že příjemci jsou masy lidí. Masa lidí, ve které se ztrácí jedinečnost individua. Jedinečnost individua jako neopakovatelné lidské bytosti se v málo diferenciované množině ztrácí. Od takového pojetí masovosti a masové společnosti byly odvozeny termíny masová média a masová komunikace.

4.1.1 Masová nebo demasifikovaná média

Masovost souvisí s konceptem masifikované společnosti. Tento koncept chápe společnost jako industrializovanou, urbanizovanou a byrokratizovanou. V takové společnosti se pak jedinec stává izolovanou jednotkou. Na tuto jednotku pak působí vnější vlivy společnosti, ve které žije. V takové společnosti nemá jedinec možnost naplnit svůj život dle svého vědomí. Působí na něj vlivy a mechanismy společenského systému, ve kterém žije.

V nedemokratických režimech také existují masová média. Tisk, rozhlas, televize i internet jsou pod kontrolou režimu a režim je cenzuruje. Masová média fungují jako oficiální informační kanál režimu. Režim využívá masová média k propagandě a ideovým zájmům. Režim je schopný do jisté míry ovládat všechny informační kanály, ale ne zcela plně. V případě internetu není omezení technicky plně možné. Jednotlivé státy jsou na internetu závislé z hlediska ekonomiky (mezinárodní obchod, mezinárodní burza cenných papírů a další). Režim může disponovat technickými prostředky k omezení přístupu k jednotlivým webovým stránkám v zahraničí, zakázáním přístupu k serverům (Facebook, Twitter) nebo blokováním IP adres. Oponenti režimu tedy mají omezené informační kanály. Často využívají software, který dokáže tato omezení (blokování IP adres) obcházet. Využívají pak jako informační kanály síťová média, která spadají do kategorie masových médií. V takových režimech ale roli masových médií neplní. V nedemokratických režimech se z nich po různých omezeních a cenzuře stávají média demasifikovaná. Nejsou totiž určena pro masy. Jsou demasifikována nedemokratickou povahou režimu. Režim má obavy, že by se po nich mohla rozpoutat debata, která by režim hodnotila nebo dokonce kritizovala. Mohla by v nedemokratickém režimu fungovat jako prvek, který slouží k mobilizaci opozice nebo oponentů režimu.

4.2 Mediální a masová komunikace

Masová komunikace je dostupná všem a její obsahy jsou srozumitelné pro všechny. Rozvoj masové komunikace souvisí s rozvojem technických prostředků, které pomáhají oslovovat velký počet lidí. Díky tomuto rozvoji se mohou rozvíjet i masová média.

4.2.1 Mediální komunikace

Mediální komunikace je každá sociálně-komunikační aktivita, na které se podílí tisk, vysílací a síťová média.

4.2.2 Masová komunikace

Masová komunikace je mediální komunikace, na níž se podílejí masová média (periodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání a příspěvky na internetu). Je určena početným skupinám uživatelů.

4.2.3 Sociální komunikace

Sociální komunikace je chápána jako přenos informací, sdělení a významů. Jedná se o interakční výměnu. Je to tedy sdělování a přejímání významů a znaků v rámci sociálních vztahů a v sociálním chování lidí. Rozlišují se dva základní modely sociální komunikace. Oba jsou založené na schematizaci a abstrakci komunikace. Jedná se tedy o popis mechanismu komunikace.

Přenosový model komunikace

U tohoto modelu je sociální komunikace chápána jako přenos sdělení od zdroje k příjemci (zdroj-sdělení-příjemce). Harold Lasswell vytvořil model, který popisuje masovou komunikaci jako proces, ve kterém někdo říká něco někomu nějakým kanálem a s nějakým účinkem¹⁸.

V dnešní době již nelze tento model aplikovat na masovou komunikaci. Jeho slabina je v tom, že přenos informací popisuje jako jednosměrný. Neřeší, kdo je v masové komunikaci podavatelem sdělení (jedinec, vedení,...), a opomíjí organizační strukturu (např. redakce).

¹⁸ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 27. ISBN 978-80-7367-466-3.

Neřeší způsob podání informace. Geroge Gerbner rozšířil Lasswellovu formulaci v následující:

1. někdo;
2. vnímá nějakou událost;
3. reaguje na ni;
4. v nějaké situaci;
5. pomocí nějakých prostředků;
6. aby nabídl materiály;
7. v nějakém kontextu;
8. s nějakým obsahem;
9. s nějakými důsledky¹⁹.

V tomto konceptu se již bere v potaz, že sdělení prochází určitou transformací, než dorazí z místa původu k příjemci. Teoretik Stuart Hall definuje příjemce tak, že jeho interpretace zprávy není svévolná. Podle něj u příjemce záleží na sociálním postavení, etnickém původu, vzdělání a kulturní zkušenosti. Na základě těchto predispozic se pak příjemce rozhoduje, zda si význam zprávy upraví, zda se s ním ztotožní, nebo zda ho odmítne.

Konstitutivní model komunikace

Tento model komunikace není na rozdíl od přenosového modelu technickým popisem komunikace. Je chápán jako proces zapojování se do společné kultury, do jejího vytváření díky komunikačnímu aktu. Skrze komunikaci se konstituují sociální a kulturní prostředí, komunikace je konstitutivní prvek.

Příslušníci určité kultury se podílejí na vytváření svého prostředí. Lidé spolu sdílejí významy, odkazy a asociace a tento systém významů stále konstituují. Významy jsou v komunikaci chápány jako součást reality.

Pokud systém sdílení významů, představ, hodnot, soudů a přesvědčení tvoří celek a společnost je bere za dané, chová se podle nich a chápe je jako výklad světa, můžeme hovořit o ideologii. „*V užším slova smyslu a ve vztahu ke komunikaci, kultuře a médiím se výraz „ideologie“ používá pro manifestaci sociálních vztahů a skupinových (např. třídních) zájmů*

¹⁹ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 29. ISBN 978-80-7367-466-3.

*ve významech slov a symbolů, způsobech pojmenování a reprezentace, v kulturních praktikách a v mediální produkci.*²⁰

4.2.4 Ideologie

Média jsou nositeli nějakého souboru idejí, představ a hodnot, a tím tedy určité ideologie. Některá média mohou takový soubor hodnot prezentovat jako platný a někteří uživatelé ho mohou chápat jako skutečný. Ideologie tedy ve velké míře pomáhá chápat konstitutivní roli médií v sociální komunikaci, která je pozorovatelná.

4.2.5 Kultura

Konstitutivní model komunikace chápe kulturu jako prostor mezi lidmi a realitou. Tento prostor zprostředkovává komunikace a v něm se vytváří význam. Tento prostor je pak pro členy společnosti realitou.

4.2.6 Masová média a komunikace

Pro masová média je v procesu masové komunikace charakteristické:

1. Nabízejí obsahy (sdělení) určené prvotně ke krátkodobému užití (jako je zpravodajství a zábava), které mají aktuální charakter (zpravodajství) a jsou
2. produkovány formálními organizacemi s vnitřní hierarchií pravomocí a odpovědností, užívajícími vyspělé technologie sloužící k multiplikaci vyrobeného sdělení a jeho distribuci s pomocí rozmanitých zprostředkujících technik, aby se dostaly
3. k masovému, disperznímu a anonymnímu publiku (k velkému, rozptýlenému a neuzavřenému počtu lidí), a to
4. veřejně, tedy bez omezení přístupu
5. převážně jednosměrně, tedy bez možnosti výměny role podavatele a příjemce, popř. s technologicky organizovanou interaktivitou, a
6. nepřímou, tedy s odloženou a institucionalizovanou zpětnou vazbou, a to vše

²⁰ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 35. ISBN 978-80-7367-466-3.

7. s určitou periodicitou produkce, která je
8. nabízena pravidelně, resp. průběžně,
9. přičemž toto publikum je složeno z jednotlivců zapojených do svých sociálních vazeb a aktivně nakládajících s tím, co jim média nabízejí²¹.

Média dokážou měnit pohled na svět. Telekomunikační sítě propojující celou zeměkouli, mobilní telefony, email, internetové vyhledávače, Facebook, online obchodování způsobily závratné změny komunikace a nabídly nové komunikační možnosti. *„Vzhledem k tomu, že média prezentují vysoce strukturovaný a často zkreslený obraz skutečnosti, a vzhledem k tomu, že lidé své jednání – alespoň částečně – přizpůsobují tomuto obrazu skutečnosti, mají média silný vliv na jednotlivce a na společnost jako celek.“*²²

²¹ JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ. *Politická komunikace a média*. Praha: Portál, 2009, s. 45-46. ISBN 978-80-7367-466-3.

²² JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 28. ISBN 80-246-0182-6.

5 Internet

Internet můžeme považovat za jeden z největších kulturních fenoménů naší doby. Historie internetu se rozděluje na tři etapy. Vědecké období před webovou revolucí, euforické období, kdy se internet otevírá široké společnosti a mění se v dot.com bubble (bublinu)²³. Pro tuto etapu je charakteristické splasknutí dot.com bubliny a rozvoj blogů a celkově webu 2.0. Pro tuto práci je významná druhá fáze internetu, označovaná jako Web 2.0. Internet jako médium může ve velké míře ovlivňovat společenské procesy. Obsah internetu se doslova mění pod rukama a fakta a informace se často mění rychleji, než je stačí ověřit. Internet je pro nás dnes více než jen zdroj informací. Není jen informačním médiem, ale je to médium pro komunitu, pro internetové sociální sítě (web 2.0).

5.1 Předchůdce internetu

Za předchůdce dnešního internetu můžeme považovat projekt ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network). Vzniku tohoto projektu pomohla Studená válka a reakce USA na spuštění programu Sputnik²⁴ Sovětským svazem. Jednalo se o počítačovou síť, jejíž vznik byl financován ministerstvem obrany a podílely se na něm čtyři výzkumné ústavy²⁵. Byla to snaha o decentralizování jednotlivých bodů vedení. Cílem tohoto projektu bylo vytvořit síť, která propojí různé body velení tak, aby nebyla ohrožena obrana, když bude jeden z těchto bodů vyřazen z provozu. Propojením zapojených ústavů v síti vzniklo sdílení, které je charakteristické pro dnešní internet. Dalším rysem, společným s dnešním internetem, byly i první diskusní skupiny. Vědci z výzkumných ústavů si začali při sdílení dokumentů zasílat i krátké zprávy. Dnes jsou tyto činnosti v prostředí internetu zcela běžné.

Na rozmachu počítačem zprostředkované komunikace se také velkou měrou podílel americký národní program Informační dálnice a tzv. garážová generace 80. let (jako ranní osvojitelé

²³ *Média & politika: problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 49. ISBN 978-80-7043-841-1.

²⁴ *Sputnik* je pojmenování řady kosmických družic vypuštěných do vesmíru Sovětským svazem. Vypuštění družice Sputnik 1 do vesmíru (4. Října 1957) odstartovalo závody mezi SSSR a USA v dobývání vesmíru.

²⁵ *ARPANET* první úspěšné spojení bylo navázáno v roce 1969 propojením čtyř výzkumných ústavů, které se na projektu podílely: UCLA (University of California Los Angeles), SRI (Stanford Research Institute), UCSB (University of California Santa Barbara), University of Utah

technologií a experti). Informační dálnice vytváří efektivní a rychlé spojení mezi informačními centry. Cílem informačních dálnic je zvýšit dostupnost informačních zdrojů z kteréhokoliv místa. Informační dálnice spojují důležité uzly v informační síti. Tok informací pak z těchto uzlů pokračuje do sítí lokálních.

5.2 Utopismus spojený s rozvojem kyberkultury a dot.com bublina

Vznik internetu také provázela řada utopických teorií. Počítače a internet měly hrát důležitou roli a transformující roli společnosti. Tuto roli bezesporu sehrály, ale ne v takové míře, jak se čekalo. Digitální utopismus předpokládal a stále vlastně předpokládá bezrasovou a beztřídní společnost (nebo v ní spíše doufá). Někteří očekávali vznik unifikované globální společnosti. Překonání sociálních nerovností ale nelze díky internetu nebo přístupu ICT nikdy plně docílit. Tedy zatím se tomu tak nestalo. „*To, co tvoří na první pohled globální kulturu, jsou pouze globálně sdílené protokoly komunikace. Internet ve skutečnosti nemá žádný obsah, internetová kultura není tvořena obsahem, ale procesem.*“²⁶ Neexistuje jednotná forma internetu, každý používá internet podle sebe nebo svého životního stylu. Internet nevytváří globální společnost, neunifikuje ji, ale naopak. Kyberprostor umožňuje komunikaci mezi lidmi různých kultur, vyznání, barev pleti. Tato forma komunikace může měnit tradiční pojetí společnosti. Utopické koncepty kyberkultury se také nikdy nemohly naplnit kvůli technologické zaostalosti.

Jako dobrý příklad vztahu mezi technologií a společností, který není zcela ideální a který narušuje západní představy, je Čína. Čína má poměrně dobře propracovanou cenzuru internetu. Každý uživatel internetu je registrovaný (udává se IP adresa, jméno, telefonní číslo a délka připojení a informace jsou uchovávány 60 dní).

Internetem se také zabývala a zabývá řada psychologů. Práce z 80. let se mohou dnes jevit jako mylné. Proběhly revize některých prací a výzkumů, které vznikly v tomto raném období internetu. Při aplikaci do současných podmínek internetu se pak některé závěry jeví jako

²⁶ BROŠTA, Josef. *Kultura 2.0: K problematice webu 2.0 a kulturním aspektům online komunikace*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra kulturologie. Vedoucí práce PhDr. Vladimír Czumalo, CSc., s. 5

mylné. Psychologové se často zabývají chováním uživatelů v prostředí internetu, vlivem počítačů na psychiku, Second Life²⁷ atp.

Utopické vize provázely vznik a vývoj internetu během 80. a 90. let. 20. století. Předpovídalo se, že internet přispěje ke konci moderní společnosti. Objevila se také například myšlenka nové rasy, tzv. transhumanismus. To vše způsobila myšlenka, že svět bude díky počítačům a jejich propojení naprosto jiný. Transhumanistické hnutí zastává názor, že nové objevy a technologie lze využít k vylepšení lidských mentálních a fyzických schopností. Zároveň si myslí, že technologie mohou pomoci eliminovat například nemoci, stárnutí nebo hloupost. Toto připravilo dobrý prostor k různým pojetím a teoriím kyberkultury. Tuto fascinaci můžeme sledovat nejen u teoretiků, ale samotných průkopníků internetu. Sám Bill Gates ve své knize *Informační dálnice* říká: „*Revoluce v komunikaci právě začíná. Bude probíhat několik desetiletí a bude řízena aplikacemi, tedy novými nástroji, které často budou plnit úkoly, o nichž teď ještě nevíme.*“²⁸ S rozvojem internetu vznikala ruku v ruce i spousta mýtů, které ho pomohly zpopularizovat. Začal převládat pocit, že internet vládne neomezenými možnostmi, které si nemůže nikdo dovolit propásnout. Rychlým způsobem se z internetu stal svébytný průmysl a rychle se začalo mluvit o digitálním věku. Jakmile začal Al Gore mluvit o informačních superdálnicích, začalo se investovat do telekomunikačních společností. Žádná velká firma nesměla na internetu chybět a hlavně něco „propásnout“. Mluvílo se o interaktivních televizích a elektronických knihách a časopisech jako o revolučních prvcích „nové společnosti“. Internet také v 90. letech prošel fází komercializace. Toto období, pro které je charakteristický především mohutný vývoj, se v historii internetu souhrnně nazývá dot.com bublina (the dot.com bubble²⁹). Pro toto období je charakteristický rozvoj firem na internetu, které nemají promyšlený obchodní model, ale přesto dokázaly přilákat mnoho investorů. Řada těchto firem kvůli nepromyšlenosti obchodního záměru zkrachovala. Datace tohoto utopického období začíná zhruba v letech 1996 a končí rokem 2001-2002. Splasknutí dot.com bubliny pomohlo odstartovat období webu 2.0.

²⁷ Virtuální svět, ve kterém člověk paralelně žije. V prostředí internetu to mohou být různá fóra, sociální sítě, online hry atp.

²⁸ GATES, Bill, MYHRVOLD, Nathan a RINEARSON, Peter. *Informační dálnice*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1996. s. 11. ISBN 80-85943-28-X

²⁹ History of the Internet: the Dotcom bubble. *NetHistory* [online]. 2004 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.nethistory.info/History%20of%20the%20Internet/dotcom.html>

5.3 Web 1.0

Arpanet (předchůdce internetu) byla snaha americké armády, vybraných univerzit a ARPA (Agentura pro pokročile výzkumy) vytvořit decentralizovanou informační strukturu, která je schopná přestát jaderný útok na centrálu. Internet měl přímý vliv na ekonomiku, první reklamní banner na síti pravděpodobně vystavila telekomunikační společnost AT&T v roce 1994³⁰.

Bill Clinton byl prvním politikem, který začal používat email. Bílý dům měl svou emailovou adresu a již v roce 1994 vlastnil Bill Clinton jako prezident webovou stránku. Rozvoj této komunikace pomohl propagovat nejen Bill Clinton, ale také viceprezident Al Gore. Pokud chceme nalézt příklad ze současnosti, můžeme uvést politickou kampaň současného amerického prezidenta Baracka Obamy, který ji masivně rozšířil díky využití sociálních sítí, respektive Facebooku, Twitteru a Youtube³¹.

Internet ale umožnil také efektivní mobilizaci opozice. Zapatisté v Chiapas byli první skupinou, která použila internet jako formu protestu proti nedodržování lidských práv mexickou vládou. Díky internetu byla celá událost internacionalizována a mexická vláda byla přinucena k dialogu. Jako další příklad můžeme uvést čečenské povstalce, kteří informovali zahraniční novináře a okolní svět během informačního embarga ruské vlády. Nebo srbská opozice, která proti Slobodanu Miloševićovi zajišťovala internetové vysílání srbské rozhlasové stanice mimo území Srbska. Takových podobných případů můžeme uvést několik³².

5.4 Web 2.0

Web 2.0. se vymezuje od staršího pojetí webu. Jedná se o změnu implementace internetu ve společnosti. Web 2.0 není plynulým pokračovatelem webu 1.0. Je to další fáze vývoje internetu. Označení Web 2.0 poprvé použil Tim O'Reilly ve svém článku *What is web 2.0*:

³⁰ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 44-45. ISBN 978-80-7043-841-1.

³¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 48. ISBN 978-80-7043-841-1.

³² ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 46-47. ISBN 978-80-7043-841-1.

*Design patterns and Business Models for the Next Generation of Software*³³. Jde o změnu vnímání internetu jako celku. Internet se stává každodenní záležitostí, prostorem pro sdílení. Uživatel už nenavštěvuje pouze statické stránky s pevným obsahem, ale podílí se na tvorbě tohoto obsahu. Tim O'Reilly charakterizuje Web 2.0 jako „četné důležité koncepty, web 2.0 nemá tvrdou hranici, ale spíše gravitační jádro“³⁴.

Důležitým faktorem je také rychlejší přenos dat, nové programovací jazyky, ale hlavně zvýšení počtu uživatelů internetu. Do 31. 12. 2000 bylo 360 milionů uživatelů internetu a v roce 2011 již přes 2,6 miliardy uživatelů internetu z celkového počtu téměř 6,9 miliard obyvatel planety³⁵. Pierre Lévy v souvislosti s nárůstem uživatelů hovoří o třech základních principech internetu: vzájemná propojenost uživatelů; virtuální společenství; kolektivní inteligence³⁶. Pro Web 2.0 je charakteristická dynamická stránka. Statické stránky, které sloužily k předávání dokumentů, jsou minulostí. „Dynamický web vám umožňuje prohlížet a měnit obsah, aniž by se musela stránka stále načítat. Pomalu se tak stírají hranice mezi webem a pracovním prostředím vašeho počítače.“³⁷ Ve velké míře se rozvíjí diskusní fóra. „V systému elektronické konference nejsou zprávy zasílány osobám, ale k tématům a jejich podmnožinám.“³⁸ Pro toto období už není tak charakteristické komerční využití webu, ale spíše jeho využití nekomerční. Už není jen prostředím pro podnikání. Díky rozvoji weblogů a sociálních sítí došlo k „masifikaci“ internetu.

³³ What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. O'Reilly: *Spreading the knowledge of innovations* [online]. © 2012, 30. 9. 2005 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

³⁴ What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. O'Reilly: *Spreading the knowledge of innovations* [online]. © 2012, 30. 9. 2005 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

³⁵ Internet Users in the World: Distribution by World Regions 2011. *Internet World Stats* [online]. © 2001 - 2012, 8. 5. 2012 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

³⁶ LÉVY, Pierre. *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 113-114. ISBN 80-246-0109-5

³⁷ BROŠTA, Josef. *Kultura 2.0: K problematice webu 2.0 a kulturním aspektům online komunikace*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra kulturologie. Vedoucí práce PhDr. Vladimír Czumalo, CSc., s. 20

³⁸ LÉVY, Pierre. *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 88. ISBN 80-246-0109-5.

5.4.1 Sociální web 2.0

Zásadní změnou je nové vnímání webu. Je vnímán již jako služba pro uživatele, kteří mohou strukturovat obsah, data i sdílení. Můžeme sem zařadit služby jako Facebook, Twitter, Youtube, Picassa, Flickr, Blogger.com atd., které nabízejí pro uživatele mnoho funkcí na správu samotného obsahu.

Tyto aplikace mají společné znaky:

1. Jedná se o bohaté internetové aplikace. Web 1.0 obsahoval statická data, naopak web 2.0 je dynamický a interaktivní;
2. Funkcionalita mezi jednotlivými aplikacemi. Mnoho aplikací lze mezi sebou propojovat a často je možné měnit zdrojový kód (pokud jde o Open Source);
3. „Social networking“ jako speciální funkce webu ovládl internet. Je to jakési participování na společném procesu a inteligenci³⁹.

Tyto aplikace můžeme souhrnně pojmenovat internetové sociální sítě. Ohromný rozvoj internetových sociálních sítí nastává od roku 2003. Vznikají nové sociální sítě (MySpace, Friendstier, MyChurch, Twitter, Facebook, LinkedIn atp.) a sociální média (Last.fm, Flickr.com, Yotube.com atp. Velice důležitou funkcí a službou je možnost propojování těchto různých účtů a aplikací. Některé služby na sebe odkazují, pro některé je možné použít stejné přihlašovací údaje (např. pro účet gmail.com a youtube.com). Některé vám umožňují mít aktivních několik účtů v jednom prostředí. Například aplikace Jimm umí zároveň přihlášení na Facebooku, Twitteru i Gmailu. Některé rozdílné služby je možné spojit přes netvibes.com nebo ping.fm. Svě oblíbené stránky, blogy atp. nemusíte mít jen v záložkách svého prohlížeče. Můžete si v nich prohledávat a pročítat na jakémkoliv počítači díky službě Delicious.com.

Blogging

Název byl odvozen z anglického „web log“, což je v překladu do češtiny webový zápisník. Blogy jsou pro budoucí bloggery dostupné hlavně díky své uživatelské jednoduchosti. Uživatel nemusí umět programovací jazyky, stačí, když si sám vytvoří a upraví stránku díky

³⁹ BROŠTA, Josef. *Kultura 2.0: K problematice webu 2.0 a kulturním aspektům online komunikace*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra kulturologie. Vedoucí práce PhDr. Vladimír Czumalo, CSc., s. 23

šablonám a přednastaveným funkcím. Blogy umožnily lidem publikovat obsah na internetu, aniž by museli být zdatní IT nebo programátoři. Oblíbené jsou služby Tumblr (<https://www.tumblr.com/>), Blogger (<https://blogger.com>) Wordpress (<http://wordpress.org>) a další. Weblogy se začaly používat pro předvolební kampaně již v roce 2004. U samotných politiků bylo možné číst weblogy už v roce 2003. Společně se sociálními sítěmi často dokážou předstihnout mainstreamová média (televizi, rozhlas, denní tisk). Jak jsem již zmínil výše, velký potenciál sociálních sítí dokázal úspěšně využít ve své prezidentské kampani současný americký prezident Barack Obama. Sociální sítě a weblogy také sehrály důležitou úlohu například po prezidentských volbách v Íránu v roce 2009. Masové nepokoje byly organizátory svolávány a řízeny pomocí weblogů a pomocí služby Twitter. Těmto událostem v Teheránu se říká Twitterová revoluce⁴⁰. Důležitou a užitečnou funkcí blogů jsou RSS kanály. Čtenáři blogů mohou jednoduše sledovat změny obsahů jednotlivých blogů. Blogy se staly svébytnými subjekty internetu. Slouží k informování, mohou konkurovat zpravodajství oficiálních médií.

Youtube

Youtube (<http://www.youtube.com/>) je největší internetový server pro sdílení videosouborů, který byl založen v roce 2005. Server bývá často terčem kritiky a v některých zemích je přístup k němu blokován. Důvody jsou různé. Někdy je obsah cenzurován nedemokratickými režimy za přílišnou svobodu slova. Jindy zase za pomlouvačný obsah nebo zobrazování násilných scén. Obsah serveru je pro uživatele zdarma a prohlížet videa lze i bez registrace. Server je dostupný v 51 jazycích. Jsou zde minimální omezení na délku nebo kvalitu videa (velikost nahrávaného souboru nesmí být větší než 2 GB). Na server je možné nahrát video z mobilního telefonu zasláním MMS, přes webovou kameru, nahráním souboru z počítače a dávkovým nahráváním skrze uploader. Video mohou nahrávat pouze registrovaní uživatelé, ti a producenti vytváří obsah webu. Uživatel, který nahrál nějaké video, se může stát divákem videí nahraných jinými uživateli. Uživatelé se mohou sledovat a komentovat. Vyhledávání videa je možné dle názvů, popisů videí nebo tagových oblaků. Interakce mezi uživateli probíhá přes komentáře, hodnocení a sledování videokanálu (své kanály na youtube mají i

⁴⁰ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 48. ISBN 978-80-7043-841-1.

televizní společnosti jako CNN, BBC a další⁴¹. Obsah portálu se neustále mění díky jeho uživatelům. Není problém posílat automatické odkazy z Youtube na Twitter či Facebook. Děje se tomu i naopak, není problém sdílet videa na Twitteru a Facebooku. Server Youtube naplňuje charakteristiky webu 2.0 a sociální sítě.

Facebook

Facebook (<https://www.facebook.com/>) je společenský webový systém, který slouží k tvorbě sociálních sítí. Slouží ke komunikaci mezi uživateli, sdílení multimediálních dat a informací. Do prosince 2011 bylo evidováno 850 miliónů uživatelů měsíčně a aktivních 483 milionů uživatelů denně. Facebook je dostupný v 70 jazycích⁴². K využívání služby je nutná registrace a odsouhlasení licence. Poté uživatel může vyplnit svůj profil. Záleží na něm, jaké informace o sobě dá k dispozici a zda budou tyto informace pravdivé (neexistuje zpětná kontrola jmen, dat narození atp.). Komunikace mezi uživateli probíhá pomocí zpráv, diskusních fór nebo také na uživatelských profilech. Uživatelé se mohou připojovat k různým skupinám, které jsou na Facebooku tvořeny, a mohou sledovat další facebookové stránky. Facebookové stránky může uživatel také sám vytvářet a spravovat jejich obsah. Je možné sdílet a komentovat obsahy vložené přáteli, zveřejněné na jednotlivých stránkách, nebo sdílet fotografie. Systém je založený na utváření přátelství mezi jednotlivými uživateli a sdílení informací. Funkce propojování a sdílení funguje téměř absolutně, můžete publikovat svůj status, který se zobrazí všem vašim přátelům, stejně tak můžete okomentovat fotku nebo odkaz. Zkrátka veškerá vaše aktivita na sociální síti je zobrazována uživatelům, které máte v přátelích. Zobrazování takových informací lze také v nastavení profilu omezit. V souhrnu se jedná o komunikační nástroj, kde existuje obousměrná výměna informací. Autor i příjemce mezi sebou mohou komunikovat pomocí příspěvků. Tato služba je také snadno propojitelná s Twitterem a Youtube. Přístup ke službě Facebook je často omezován na pracovištích. V poslední době je tato služba blokována i některými vládami. Jako příklad můžeme uvést Sýrii. Obrázek 1 ukazuje růst uživatelů Facebooku. Facebook je jako sociální síť na prvním místě ve 127 zemích ze 136 (užívání dle zemí znázorňuje Obrázek 2). Obrázek 3 ukazuje oblíbenost této služby.

⁴¹ VOCŮ, Ondřej. Když se řekne Youtube... Ikaros: Elektronický časopis o informační společnosti [online]. 2011, roč. 15, č. 4 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://ikaros.cz/kdyz-se-rekne-youtube/>

⁴² Newsroom: FactSheet. FACEBOOK. Facebook [online]. © 2012 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreald=22>

Top Growing Countries in May 2011 on Facebook

#	Country	Facebook users	Growth [abs]	Growth [%]
1.	Brazil	19 091 140	1 949 700	11,37
2.	Indonesia	37 867 700	1 509 600	4,15
3.	Philippines	24 501 880	1 332 580	5,75
4.	Mexico	24 770 160	1 119 520	4,73
5.	Argentina	15 111 480	1 067 960	7,60
6.	India	25 771 360	918 140	3,69
7.	Colombia	14 262 440	909 940	6,81
8.	Egypt	7 934 080	795 280	11,14
9.	Turkey	28 937 140	727 220	2,58
10.	United Kingdom	30 556 020	661 200	2,21
11.	Malaysia	10 884 680	576 660	5,59
12.	Germany	18 686 280	487 560	2,68
13.	Italy	19 631 700	460 520	2,40
14.	Venezuela	8 913 120	455 500	5,39
15.	Peru	5 912 200	438 320	8,01
16.	Belgium	4 509 040	402 140	9,79
17.	Chile	8 400 060	397 260	4,96
18.	Thailand	9 516 120	389 180	4,26
19.	Spain	14 140 240	339 840	2,46
20.	Japan	3 397 240	283 660	9,11

Source: Data manually collected on Socialbakers.com

Date: May 30th, 2011

Obrázek 1 - Tabulka znázorňující růst uživatelů Facebooku dle zemí

(<http://www.socialbakers.com//storage/www/topmay2011.jpg>)

WORLD MAP OF SOCIAL NETWORKS

December 2011

credits: Vincenzo Cosenza vincos.it

license: CC-BY-NC

sources: Google Trends for Websites/Alexa

Obrázek 2 - Světová mapa sociálních sítí k prosinci 2011

(<http://vincos.it/wp-content/uploads/2009/06/WMSN1211-small.jpg>)

December 2011			
Countries	SNS #1	SNS #2	SNS #3
Australia	Facebook	LinkedIn	Twitter
Austria	Facebook	Badoo	Twitter
Belgium	Facebook	Badoo	LinkedIn
Brazil	Facebook	Orkut	Badoo
Canada	Facebook	LinkedIn	Twitter
Denmark	Facebook	LinkedIn	Badoo
Finland	Facebook	LinkedIn	Twitter
France	Facebook	Badoo	Skyrock
Germany	Facebook	Wer-kennt-wen	StayFriends
India	Facebook	Orkut	Twitter
Italy	Facebook	Badoo	Twitter
Japan	Facebook	Mixi	Twitter
Netherlands	Facebook	Hyves	Twitter
Norway	Facebook	LinkedIn	Twitter
Portugal	Facebook	Orkut	LinkedIn
Sweden	Facebook	LinkedIn	Twitter
Russia	Odnoklassniki	V Kontakte	Facebook
Spain	Facebook	Tuenti	Badoo
United Kingdom	Facebook	Twitter	LinkedIn
United States	Facebook	Twitter	LinkedIn

Obrázek 3 - Pořadí oblíbenosti sociálních sítí v různých zemích světa

(http://vincos.it/wp-content/uploads/2011/12/social_networks_classifica.png)

Twitter

Twitter (<https://twitter.com/>) je poskytovatel sociální sítě a mikrologu, založený v roce 2006. Umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky (tweety) zaslané jinými uživateli. Příspěvek je vlastně krátká zpráva obsahující maximálně 140 znaků. Příspěvky se pak zobrazují na profilové stránce uživatele a na stránce odběratelů (followerů). Je možné nastavit si okruh uživatelů. Uživatel si může nastavit, od koho mu budou tweety přicházet a kdo bude jeho tweety přijímat. Twitter je zcela zdarma. Pokud chceme do tweetu vložit odkaz například na Youtube, je možné použít zkrácení linku na příslušné video, např. Bitly (<https://bitly.com/>) Existují také aplikace, které propojují Facebook a Twitter, takže příspěvek se zobrazí v obou službách. Momentálně má tato služba přes 200 milionů uživatelů po celém světě.

5.4.2 Společné rysy síťových médií

Síťová média jsou klasickými zástupci webu 2.0. Na obsahu se podílí tvůrce i příjemce zprávy. Existuje mezi nimi zpětná vazba, příjemce zprávy se k ní může vyjádřit. Služby jsou navzájem propojitelné a jejich rozhraní je uživatelsky přívětivé. Poskytují své služby zdarma, mají atraktivní vzhled i pokročilé funkce. Velmi snadné je připojení a komunikace v sociální síti přes mobilní telefon. Uživatelé stále přibývají a funkce jednotlivých aplikací se stále rozvíjejí.

Jedná se o aplikace, které jsou v dnešní době často v mobilních telefonech předem nainstalované. Jsou primárně instalovány do mobilního telefonu s operačními systémy (Symbian S60 nebo Android) a v telefonech s připojením k internetu přes WAP, GPRS, WIFI nebo 3G mohou být plnohodnotně využívány.

6 Politická komunikace

6.1 Politický marketing

Politický marketing je oblast, která spojuje politiku a teoretické přístupy. Jedná se o jakousi směs marketingových a komunikačních teorií, technologií a politické soutěže. Cílem politického marketingu je vyhrát v soutěži o politickou moc. Z voliče se stává v tomto případě konzument a z voleného produkt⁴³.

6.1.1 Síťová média a politický marketing

Moderní masová média jsou stále využívána, ale důležitým prvkem politického marketingu jsou i média síťová. Ukázkovým příkladem je již zmiňovaný Barack Obama nebo také předseda Konzervativní strany (Conservative Party) ve Velké Británii, David Cameron⁴⁴. Politici tak propagují vlastní politiku, osobu, ale odhalují také svůj život a soukromí, a tím voličům umožňují vytvářet obraz o tom, jací jsou lidé. Je to jeden z druhů politické reklamy. Využití sociálních sítí umožňuje příjemcům zapojit se do komunikace, a prezentovat tak své názory nebo reagovat na určitá témata. Facebook i Twitter lze tímto využít k získání příznivců, veřejné podpory nebo k nárazové mobilizaci společnosti⁴⁵.

Pokud mluvíme o jakémkoliv druhu marketingu, nesmíme zapomenout na využití marketingového mixu⁴⁶ (neboli 4P) a SWOT analýzy. SWOT analýza je metoda používaná především v marketingu, ale je používána i při tvorbě nebo analýze politiky. Jedná se o metodu, kterou lze identifikovat silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby, které mohou být spojené s projektem nebo podnikáním. Jde o zkratky z anglických slov **S** (Strength – silné),

⁴³ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 86-87. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁴⁴ David Cameron. Conservatives [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.conservatives.com/People/David_Cameron.aspx

⁴⁵ Například zmiňována Twitterová revoluce v Teheránu na s. 31.

⁴⁶ Marketingový mix nebo také 4P – tento mix obsahuje čtyři taktické marketingové nástroje: produkt (Product), cenu (Price), místo (Place) a propagaci (Promotion).

W (Weaknesses – slabé), **O** (Opportunities) a **T** (Threats - hrozby)⁴⁷. V případě politického marketingu jde o analýzu a využití nástrojů moderní masové komunikace. Nejedná se o spontánní akce. Je nutné zmapovat a poznat prostředí celého politického trhu. Vědět, jak efektivně zaujmout konzumenta, a mít zmapované prostředí, ve kterém chci působit. „*Politický marketing má částečně moc ovlivnit názory voliče i široké veřejnosti*“⁴⁸.

6.2 Proces Agenda-setting

Když jsem psal o masových médiích, psal jsem o nich jako o médiích, která nám nějakým způsobem poskytují obraz světa a pomáhají tvořit naši realitu. Pokud se tedy chceme zabývat masovými médii, je nutné zmínit velice důležitý proces, kterým je Agenda – setting. Jde o zákonitosti, které určují výběr tématu do zpravodajství masových médií a vliv tohoto výběru na veřejné mínění. Termín agenda-setting můžeme z angličtiny do češtiny přeložit jako „určování agendy“⁴⁹, ale používat budu pouze anglický termín.

„*Agenda-setting je proces neustálého soupeření mezi tématy a jejich zástupci o získání pozornosti médií, veřejnosti, a politických elit.*“⁵⁰

Tato definice ukazuje, že agenda-setting zahrnuje tři prostředí, která jsou vzájemně provázaná (médiá, veřejnost, politika). Agenda-setting a s tím spojený výběr témat v masových médiích může vést ke změně veřejného mínění ve společnosti a může ovlivňovat politický proces.

„*Odborná literatura všeobecně dochází k závěru, že masová média zpravidla skutečnost nereprezentují. Zpravodajství médií je často nepřesné, pokřivené, občas nabízí vysloveně tendenční a ideologicky zabarvený pohled na svět.*“⁵¹

⁴⁷ SWOT. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-, 14. 2. 2012 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/SWOT>

⁴⁸ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 112. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁴⁹ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 115. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁵⁰ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 115. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁵¹ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 28-29. ISBN 80-246-0182-6.

6.2.1 Koncept CNN efektu a válka v Zálivu

Válka v Perském Zálivu⁵², která probíhala na začátku 90. let, byla první válkou v „přímém přenosu“. Již před samotnou operací americká vláda manipulovala s informacemi. Saudské Arábii předkládala upravené satelitní snímky, které ukazovaly pozice Irácké armády mezi hranicemi Kuvajtu a Saudské Arábie. Před Kongresem Spojených států v roce 1990 vystoupila 15letá dívka z Kuvajtu⁵³, která popisovala, jak irácká armáda vtrhla v Kuvajtu do nemocnice a zabíjela novorozence v inkubátorech⁵⁴. Tato událost ve velké míře ovlivnila veřejné mínění a také přispěla k tomu, že byl schválen vojenský zásah. V roce 1992 se ukázalo, že tato informace nebyla pravdivá. Byla výsledkem dobře promyšleného politického marketingu. Tento konflikt přinášela média jako válku v reálném čase. Byly zachycovány lety z kokpitu letadel, navádění střel, noční boje. Byly ukazovány záběry hořících tanků a ropné vrty, ale nebyli ukazováni mrtví civilisté a vojáci. Veškeré zpravodajství z války v Zálivu pocházelo výhradně z redakce CNN⁵⁵ (Cable News Network).

„Zpravodajství takového rozsahu a intenzity vyvolalo přirozeně otázky, zda jeho poselství je nebo není objektivní a jaký má vliv na nejen veřejnost, ale i na politiky.“⁵⁶

Vyvstává otázka, do jaké míry mohou média ovlivňovat politiku, politická témata, veřejné mínění a do jaké míry může tvorba politiky ovlivňovat témata v médiích.

„CNN efekt můžeme chápat nejen jako prostředek nastolování politických témat, ale také jako urychlovač politických rozhodnutí, nebo jako zkratku k dosažení politických cílů...“⁵⁷ CNN je

⁵² Válka v Perském Zálivu byl vojenský konflikt v letech 1990-1991 proti Iráku v čele se Saddámem Husajnem. Byla to reakce na obsazení Kuvajtu Iráckou armádou. Jednalo se o zásah vojsk 28 států s mandátem OSN, které měly osvobodit území Kuvajtu.

⁵³ The Kuwaiti Incubator Babies - LIE. Youtube [online]. 2009, 3.5. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Vu8CCJTJCQk>

⁵⁴ Kuwaitgate: Kipling of Kuwaiti babies by Iraqi soldiers exaggerated. CBS: Resource Library [online]. © 2011, s. 3 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z:

http://findarticles.com/p/articles/mi_m1316/is_n9_v24/ai_12529902/pg_2/?tag=content:coll

⁵⁵ CNN (CableNews Network) je kabelová televizní společnost založená v roce 1980. Tato televize poskytuje zpravodajství 24 hodin denně. Provozuje stanici CNN pro americké diváky, kanál CNN International jako mezinárodní zpravodajský program. Stanice vysílá pomocí kabelového nebo satelitního vysílání a vysílá také online. Některé programy jsou na CNN International vysílány i v jiných jazycích než je angličtina (francouzština, němčina, italština). Stanice spolupracuje také s dalšími evropskými zpravodajskými stanicemi např. britskou stanicí BBC, italskou RAI nebo francouzskou FRANCE 24.

⁵⁶ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 119. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁵⁷ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 119. ISBN 978-80-7043-841-1.

příkladem západního média, které vytváří vědomí a konstruuje realitu obyvatelům západních zemí. Je tedy nutné zmínit existenci dalšího média. Je jím televize z Blízkého východu Al Jazeera⁵⁸. Média obecně předkládají části informací nebo dění. Realitu kouskují do zpráv a omezeného vysílacího času. Divák pak z kusých informací skládá obraz a vlastní povědomí o realitě v oblasti, která je pro něj geograficky vzdálená i několik tisíc kilometrů.

Dalším důležitým aktérem v oblasti globálních médií jsou zpravodajské agentury. Ty se podílejí na světovém toku informací. Jednotlivé agentury, televize, noviny, internetové servery od sebe přebírají formulace. Jedná se tzv. informační uzly⁵⁹. „*Díky existenci globálních médií a uzlových komunikačních bodů se otevírá široké pole pro nejrůznější lobbyistické skupiny, PR agenty a další aktéry, kteří „chrlí“ do tematické arény další a další podněty, vlastní zprávy v podobě tiskových prohlášení, propagačních materiálů apod.*“⁶⁰

6.2.2 Priming a Framing

Framing je způsob zpracování informací určité problematiky. Jsou vybrány určité charakteristiky, které jsou pak představeny laické veřejnosti. Jde vlastně o jakési zjednodušování široké problematiky. Framing má tedy vliv na to, co je považováno za problém. Priming je proces, který může mít vliv na veřejné mínění. Jde totiž o volbu kritérií pro přiřazování důležitosti některých situací. Neznalost kultury, zvyku a širších souvislostí informací může ve spojení s krátkými informacemi z různých oblastí světa vytvářet velice povrchní nebo dokonce mylné názory na danou situaci v dané zemi. O většině světových událostí se dozvídáme z médií. To také pomáhá vytvářet stereotypy. Informace z rozvojových zemí se často týkají světových organizací, jako jsou OSN nebo WTO. O situacích v jednotlivých státech rozvojových zemí se nemluví komplexně. Vyzdvihují se pouze problémy nebo právě úloha mezinárodních a humanitárních organizací.⁶¹

⁵⁸ Al Jazeera je arabská televizní stanice se sídlem v Kataru založená v roce 1996. V roce 2006 zahájila stanice vysílání v angličtině (Al JazeeraEnglish). Je obecně známa nezávislým postojem ke světové politice.

⁵⁹ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 124. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁶⁰ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 125. ISBN 978-80-7043-841-1.

⁶¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, s. 125-134. ISBN 978-80-7043-841-1.

6.3 Politická komunikace a média

6.3.1 Masová média a realita

Politická komunikace a média jsou stále častěji propojeny. Základní otázkou je, jaký je vzájemný vztah médií a reality. Média dokážou vlastně vytvářet svou vlastní realitu, která je od té skutečné odlišná. Příjemce informací je jakýmsi publikem, které sleduje nabízený obraz reality. Často jsou přehlížena důležitá fakta, problémy jsou zjednodušovány, a to může mít vliv na vnímání jednotlivých informací a skutečnosti. Zpravodajství v médiích zabraňuje objektivnímu nahlížení skutečnosti nebo určité události. Fakta a interpretace skutečnosti může vytvářet vyznění, chápání a veřejné mínění.

*„Masová média i zpravodajské agentury prezentují obraz světa, jenž se silně odlišuje od geografických proporcí světa.“*⁶² Nevyváženost zpravodajství se ukazuje i v zastoupení témat, které se ve zprávách objevují. Západní Evropa je v médiích zastoupena velmi dobře, naopak Země třetího světa velmi málo. Často je věnována nadměrná pozornost násilí, korupci a terorismu. Dalo by se říci, že zpravodajství můžeme chápat jako pokřivené a nevyvážené. Nejdůležitějším závěrem mnoha teoretiků a odborníků, kteří se zabývají médii, je velice zásadní zjištění: *„Masová média podávají vysoce strukturovaný a fragmentovaný obraz světa, poznamenaný navíc mimo jiné etnocentrismem, negativismem, personalizací a soustředěním na prominentní osobnosti a elitní národy.“*⁶³

6.3.2 Střední úroveň komunikace

Střední úroveň komunikace charakterizuje Karl W. Deutsch jako úroveň komunikace a příkazů, která je dostatečně blízko velké mase příjemců, aby mohla zabránit přímé komunikaci mezi nimi a „nejvyššími místy“⁶⁴. Pokud chceme najít v armádě důstojníky pro politické intriky, tak se pro takové použití asi nejlépe jeví plukovníci. Jedná se o skupinu důstojníků se „střední“ hodností, která má strategicky blízko k vojákům. Mezi politiky jsou pak pro střední úroveň komunikace ideální stálí podtajemníci na ministerstvech a osobních

⁶² JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 27. ISBN 80-246-0182-6.

⁶³ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 28. ISBN 80-246-0182-6.

⁶⁴ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 59. ISBN 80-246-0182-6.

odděleních. Jako příklad je uváděn argentinský prezident Juan Perón, který působil jako podtajemník na argentinském ministerstvu války⁶⁵.

6.4 Nová média a politická komunikace

Nová média a síťová média zahrnují webové stránky, email, blogy, diskuzní fóra, satelitní telefon, chat, Facebook, Twitter atp. Jedná se o formy komunikace prostřednictvím počítačů. Tato forma komunikace přináší důležité změny. Uživatel se může podílet na obsahu a příjemce zprávy se k ní může vyjadřovat. Jedná se o rychlé a efektivní sdílení informací. Díky novým médiím lze oslovit potencionálně velké množství jedinců. Pokud chce autor zůstat v „utajení“, může využívat veřejné přístupy k internetu v knihovnách, internetových kavárnách atp. Díky novým médiím lze rychle získat stoupence se stejným přesvědčením, podobným pohledem na svět nebo názorem na danou situaci. Díky novým médiím lze vytvářet zpravodajství tady a teď. Demontrace, nepokoje, zásahy policie nebo vládních vojsk, to vše lze natočit na mobilní nebo satelitní telefon a poslat do redakce zpravodajství nebo na nějakou ze sociálních sítí. Lidé na tuto situaci mohou ihned reagovat.

6.4.1 Politická komunikace a masová média

Politické rozhodovací procesy čím dál více souvisejí s masovou komunikací. Dochází k vzájemné interakci. Vztah politické a masové komunikace je nutně vzájemně provázaný. Politická komunikace je proces přijímání, zpracování a vysílání sdělení. Komunikace je základní součástí společnosti, díky ní se společnost utváří i uchovává. Mentální procesy spojené s komunikací odlišují člověka od zvířat. „*Bez komunikace nelze vládnout ani být ovládnán.*“⁶⁶ Do politické komunikace lze zahrnout veškerou komunikaci, která má vliv na fungování politického systému. „*Masová komunikace probíhá směrem od komunikátora k příjemci, a je proto možné ji pojímat především jako akt přesvědčování.*“⁶⁷

⁶⁵ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 60. ISBN 80-246-0182-6.

⁶⁶ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 7. ISBN 80-246-0182-6.

⁶⁷ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 9. ISBN 80-246-0182-6.

6.4.2 Koncept politické komunikace K. W. Deustche

K. W. Deustch se ve svém konceptu zabývá otázkou, jak politický systém vnímá sám sebe, jakou má zpětnou vazbu. „*Koncept politického systému jako systému schopného uvědomovat si sám sebe a být za sebe odpovědný.*“⁶⁸ Na politický systém by se mělo pohlížet jako na soubor informací. Změny politického systému od demokratického k nedemokratickým pak můžeme přisuzovat selhání informačních toků. Informační kanály charakterizuje jako nervovou soustavu v lidském těle a politický systém jako organismus. Je tedy nutné pečlivě se zaměřit na to, jak politický systém informace získává, třídí, vybírá, filtruje a zpracovává. Za další kritéria můžeme pokládat rychlost a efektivitu. Zkoumání všech těchto aspektů nám pak může nabídnout pohled na daný politický systém. Politický systém funguje jako informační síť a proces řízení funguje přes informační kanály. Chod společnosti závisí na shodě a akceptování vlády společností. Pokud je informační síť nějakým způsobem narušena a neexistuje shoda mezi společností a vládou, je to náznak chyby v systému. Vláda v tomto případě může použít mocenské prostředky.

Životaschopnost politického systému dle Deutsche závisí na schopnostech:

1. přijímat informace jak od jiných politických systémů, tak z vlastního systému a společnosti;
2. zpracovat rychle získané informace;
3. reagovat na ně odpovídajícím způsobem;
4. zhodnotit odpovědi a být schopen sebereflexe⁶⁹.

⁶⁸ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 10. ISBN 80-246-0182-6.

⁶⁹ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 11-12. ISBN 80-246-0182-6.

6.4.3 Masová a mediální komunikace

Pojmy masová a mediální komunikace jsou dnes spíše redukovány jen na pojem masová. Masová společnost, masová kultura a masové prostředky veřejné komunikace. Role médií v politickém rozhodování hrála vždy důležitou roli⁷⁰.

Výzkum mediální komunikaci se rozlišuje na čtyři oblasti:

1. vliv vlády na masová média – zákony ekonomické podmínky, cenzura, zavádění nové regulace atp.;
2. vládní informační systém zahrnující formální i neformální kanály komunikace, osobní styky;
3. dopad masových médií na vládu, oficiální užití masových médií, vliv zpráv na chování úředníků;
4. masově mediální zpravodajství, jeho sociální a institucionální podoba⁷¹.

Média mají velký vliv na politické rozhodování a politické procesy, dochází k medializaci politiky. „*Politika ztrácí svou autonomii a ve svých hlavních funkcích se stává na médiích vskutku závislou. Není však určována médii, nýbrž se formuje v interakci s médii.*“⁷²

Média mohou měnit politické rozhodování. Do celého politického procesu se tedy zapojují nejen političtí aktéři a média, ale i příjemci informací.

Zpětná vazba

Termín „zpětná vazba“ pochází z kybernetiky. Jde o to, že výstup nějakého systému ovlivňuje zpětně jeho vstup. V sociální komunikaci se jedná o zpětnou informační vazbu. Jedná se o zpětnou vazbu, která je oboustranná. Masmédia zajišťují spojení mezi realitou a příjemcem. Pracovníci působící v masmédiích (novináři, reportéři), zpracovávají informace a zprávy, ovlivňují je. Příjemce zpráv a informací je často charakterizován jako dekodér, který dekóduje zprávu nebo informaci díky rozumu. Rozum dekóduje zprávu a dá jí smysl. Příjemce má také paměť, vlastní systém hodnocení informace. Každý příjemce zprávu dekóduje vlastním způsobem. U příjemce zprávy závisí její přijetí na přirozené inteligenci, vzdělání, zkušenosti, výchově atp. To vše ale neznamená, že se nejedná o masivní příjem informací. Každý sice

⁷⁰ pro média se používají například termíny „hlídací pes demokracie“ nebo ideologická zbraň“

⁷¹ JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 15. ISBN 80-246-0182-6.

informace zpracovává jinak, ale přejímá je. Do jaké míry je reflektuje, už záleží na samotném příjemci.

6.4.4 Ovlivňování

Ovlivňování v médiích může probíhat různým způsobem. Strach lze vyvolat scénami agresivity a násilí. Lze označit původce a viníky špatného stavu ekonomiky. Některé hrozby lze zveličovat, a exponovat tím napětí ve společnosti. U politických oponentů lze přeměřovat negativní pozornost. Celkově lze manipulovat s fakty tak, aby byla stále pravdou, ale některá fakta mohou být potlačena a některá vyzdvižena. Média zpracovávají informace, a tím se podílejí na manipulaci aktivně a často i vědomě. Lze vyvolávat paniku různými i politickými tématy.

Důležitou roli hraje forma prezentace informací. Důležitým prvkem zpravodajství jsou emoce. V tomto případě je forma více než obsah. „*Emoce lze ovlivňovat obrazem, zvukem i jazykem zpravodajství*“.⁷³

V médiích často existuje snaha o profesionalitu, objektivitu a neutralitu. Jedná se v zásadě o novinářskou etiku. Neutralita a objektivita lze simulovat různými technickými prostředky⁷⁴. Je možné poskytnout stejný čas k vyjádření všem účastníkům debaty, zajistit zastoupení všech názorových stran, a tím vytvořit vědomí plurality názorů. Technicky lze pak ovlivnit ukázky při debatě, oslovování hostů a pokládání otázek. Důležitou roli také hraje osoba moderátora.

⁷² JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000, s. 17. ISBN 80-246-0182-6.

⁷³ ŽANTOVSKÝ, Petr, ed. a BEZDÍČEK, Viktor, ed. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. s. 98. ISBN 80-7220-085-2.

⁷⁴ ŽANTOVSKÝ, Petr, ed. a BEZDÍČEK, Viktor, ed. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. s. 98. ISBN 80-7220-085-2.

7 Teorie nedemokratických režimů

V této kapitole se pokusím o vytvoření základního přehledu teorií nedemokratických režimů a jejich charakteristik. Demokracii a totalitarismus si můžeme pro zjednodušení představit jako dva póly, jako dva extrémy. Mezi těmito póly existují i různé politické režimy. Nedemokratické režimy jsou často svébytné politické systémy a jejich fungování je často odlišné (odlišné historické, geografické podmínky a tradice). Teorie těchto režimů a jejich následná kategorizace je založená na hledání společných rysů a kritérií. Demokracie a totalitarismus jsou politické systémy, které se dočkaly poměrně precizního teoretického zpracování. Totalitarismem se zabývala řada politologů, Robert Allan Dahl, Juan José Linz, Hannah Arendtová, Giovanni Sartori, Karl Raimund Popper a další.

7.1 Totalitarismus

Koncept teorie totalitarismu vznikl až ve 20. století na základě zkušeností existence nacistických a bolševických režimů. Existují dva základní teoretické přístupy k pojetí totalitarismu.

První říká, že totalitarismus je přirozený lidské povaze a existuje od počátku dějin. „Základním společným rysem těchto rozmanitých přístupů je pojetí totalitářství jako rysu imanentního lidské povaze nebo počínání společenského člověka ve všech historicky známých společenstvích, které se pouze v některých dobách více projevuje nebo převažuje.“⁷⁵ Jako příklady takových společenství je uváděna starověká Sparta, středověká inkvizice, fašistická Itálie, bolševické Rusko, nacistické Německo atp.

Druhý říká, že totalitarismus je spojený výhradně s moderní masovou společností. Společností, která postrádá vnitřní třídní struktury a tvoří ji izolovaní jedinci⁷⁶. Dle této teorie nebylo v minulosti možné absolutně (totálně) ovládnout jedince a společnost. Vládcové neměli technologické nástroje k totálnímu ovládnutí společnosti.

⁷⁵ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a KUNC, Jiří. *O přechodech k demokracii*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. s. 38. Studie; sv. 6. ISBN 80-901424-8-6.

⁷⁶ HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 260. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

7.1.1 Teorie totalitarismu C. J. Friedricha a Z. Brzezinského

Carl Joachim Friedrich a Zbigniew Brzezinski společně vymezili teorii totalitarismu. Na základě analýzy nacistického Německa a bolševického Ruska.

Friedrich určil pět těchto hlavních rysů:

1. oficiální ideologie, kterou musí všichni členové společnosti přijímat a akceptovat;
2. jediná masová politická strana ve většině případů v čele s jediným vůdcem; tato strana je hierarchicky organizována a je buď nadřízená státní byrokracii, nebo je s ní přímo spojena;
3. prakticky absolutní monopol na kontrolu všech prostředků ozbrojené moci (armády); tato monopolní kontrola je prováděna buď politickou stranou, nebo s ní spojenou a jí řízenou byrokracií;
4. prakticky úplná kontrola prostředků masové komunikace, která je prováděna prostřednictvím stejných mechanismů jako kontrola ozbrojených složek;
5. systém fyzické a psychologické kontroly společnosti prostřednictvím policie využívající teroristických postupů⁷⁷.

Spolu s Brzezinskim později přidal poslední, šestou charakteristiku, kterou bylo centrální řízení a kontrola ekonomiky.

⁷⁷ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. s. 228. ISBN 80-7178-461-3.

7.1.2 Pojetí totalitarismu H. Arendtové, G. Sartoriho a masová společnost

Pro H. Arendtovou je v jejím pojetí totalitarismu velice důležitý důraz na uplatňování totálního teroru uvnitř totalitního režimu. Zastává názor, že totalitarismus je spjatý s moderní dobou a masovou společností. Moderní společnost je charakteristická tím, že je atomizována. Člověk se totiž v moderní společnosti stává atomem, je izolovaný od ostatních, a to totalitnímu režimu dává výhodu. Ideologie a vůdce mohou takové jedince lehce ovlivnit.

„V totalitní diktatuře pak tento izolovaný jedinec ztrácí charakteristické rysy občana a stává se masovým člověkem, snadno manipulovatelným jedincem bez vlastní vůle a svobody.“⁷⁸

Podle H. Arendtové hraje klíčovou roli ideologie. Vládcové se snaží o vytvoření nového člověka. Nástrojem prosazování je silná ideologizace a teror. G. Sartori sdílí názor s H. Arendtovou. Má pouze jiný názor na uplatňování teroru uvnitř totalitního režimu. H. Arendtová měla zkušenost z nacistického Německa, G. Sartori měl zkušenosti s komunistickými režimy střední a východní Evropy. Uvědomil si, že prvek teroru není pro všechny totalitní režimy určujícím a společným rysem. Giovanni Sartori zastává názor, že totalitarismus je spojený s moderní technologií. Sartori si uvědomuje, že totalitní režimy nejsou statické, ale dynamické. Prvky teroru jsou podle Sartoriho obvykle využívány ve fázi prosazování režimu a ve fázi stabilizace režimu. V dalších fázích pak nemusí být prvek teroru nutný, jedná se o fáze „rutinizace“. Podobný názor má i politolog J. J. Linz.

G. Sartori charakterizuje totalitní režimy takto:

1. totální rozšíření a pronikání moci státu;
2. ideologizace politiky, která odpovídá svým charakterem náboženství;
3. politické ovládnutí všeho, včetně mimopolitické oblasti⁷⁹.

7.1.3 Společné charakteristiky totalitarismu

Existuje v nich oficiální ideologie, která ovládá veškerý život společnosti. Všichni členové společnosti musí tuto ideologii přijímat a akceptovat. Existuje jedna masová politická strana (politické spektrum nenabízí jinou politickou stranu). V čele strany je jeden vůdce. Strana je hierarchicky organizována. Je patrná absence plurality a soutěživosti. Režim má absolutní

⁷⁸ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. s. 230. ISBN 80-7178-461-3.

⁷⁹ SARTORI, Giovanni. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, 1993. XIV, s. 204. ISBN 80-7115-049-5.

kontrolu ozbrojené moci. Tato monopolní kontrola ozbrojené moci je prováděna stranou nebo jí řízenou byrokracií. Režim má plnou kontrolu prostředků masové komunikace. Typická je centrální kontrola a řízení ekonomiky. Funguje systém fyzické a psychologické kontroly obyvatelstva prostřednictvím policie (i tajné police).

7.2 Autoritativní a jiné nedemokratické režimy

Demokracii a totalitarismus si můžeme pro zjednodušení představit jako dva póly, jako dva extrémy. Mezi těmito póly existují různé politické režimy. Dějiny totiž ukázaly, že existují nebo existovaly i režimy, které nenaplnovaly charakteristiky demokratického nebo totalitního zřízení. Tyto režimy jsou obecně nazývány autoritativní. „*Nejenže svou legitimitu nečerpaly ze svobodných voleb, ale ani na druhé straně neusilovaly o totální ovládnutí jednotlivce společnosti.*“⁸⁰ Autoritativní a totalitní režimy tvoří základ kategorie nedemokratických režimů.

7.2.1 Typologie nedemokratických režimů R. Arona, W. Merkela a E. Shilse

Raymond Aron rozlišuje tři typy nedemokratických režimů jako protipóly režimu ústavně pluralitnímu. První je zaměřen spíše proti pluralitě stran než proti ústavnosti. Druhý typ je nepřátelský pluralitě stran, ale přeje jedné revoluční straně, která by splývala se státem. Třetí typ je stejně nepřátelský pluralitě stran a uznává jen jednu revoluční stranu, cílem této strany je sjednotit společnost v jednu třídu. Pro první typ byl použit příklad Salazarova Portugalska, je sice vyloučena rivalita stran, ale zároveň je zdůrazňováno, že vládcí nemohou být všemocní a jsou podřízeni zákonům, náboženství a morálce. Tento typ režimu bývá označován jako autoritativně konzervativní. Druhý typ je označován jako fašistický, snaží se zpolitizovat společenský život (na rozdíl od prvního typu) prostřednictvím státní strany. Třetí typ režimu je vlastně režim komunistický, také je proti pluralitě stran. Existuje zde jedna politická strana, která má za úkol dosáhnout beztřídní společnosti⁸¹.

W. Merkel rozlišuje podobně jako R. Aron tři základní typy režimů. Prvním typem jsou komunistické totalitní režimy. Jako příklad uvádí Stalinovu vládu v Rusku (v letech 1929-

⁸⁰ HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 259. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

⁸¹ ARON, Raymond. *Demokracie a totalitarismus*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1993. s. 129-130. ISBN 80-7108-064-0.

1953), Kambodžu za vlády Pol Pota (v letech 1975-1979) a další. Druhým typem jsou fašistické totalitní režimy (Třetí říše). Posledním, třetím typem jsou teokratické totalitní režimy. Teokratické totalitní režimy jsou islámské. Náboženství je v těchto režimech povýšeno na ideologii. Jako příklad je uváděn Írán v době vlády ajatolláha Chomejního (v letech 1979-1989) a Afganistan v době vládnutí Talibanu (v letech 1997-2001).⁸²

Edward Shills rozlišuje čtyři typy nedemokratických režimů (poručnická demokracie, modernizační oligarchie, totalitní oligarchie, tradiční oligarchie). V druhé polovině 20. století se rozpadlo několik koloniálních říší. Jednalo se ve většině případů o státy třetího světa (termín pro málo hospodářsky rozvinuté státy), tedy rozvojové země, a byla v nich snaha vytvořit demokratický politický systém. Poručnická demokracie se formálně podobá demokratickému politickému zřízení. Existují v ní demokratické prvky jako ve všech demokratických zemích (všeobecné volební právo, formální záruky občanských práv a svobod, politické strany atp.). Poručnické demokracie jsou charakteristické pro země, které se modernizují. Modernizace spočívá v tom, že se snaží o rychlý ekonomický, sociální a kulturní růst. Justice není v těchto systémech zcela nezávislá. V politickém životě jsou stále přítomny tradiční struktury a společnost je k demokratickému politickému životu spíše donucována. Jako poručnické demokracie jsou uváděny země jako Súdán a Libanon. Modernizační oligarchie jsou politické systémy, ve kterých je systém kontrolován byrokracií a důstojnickými chuntami. Jakékoliv prvky demokracie jsou potlačeny. Hlavním politickým cílem je ekonomický rozvoj a minimální míra korupce. Příkladem takových režimů je uváděn Írán Rézy šáha Páhlavího a Turecko za vlády M. K. Atatürka. Totalitní oligarchie jsou charakteristické sociální mobilizací a mocí v rukou vládnoucí elity. V rámci této kategorie se dále dělí na bolševické a tradicionalistické (nacistické Německo a fašistická Itálie). Tradiční oligarchie jsou založeny na zvykovém právu. V takovém politickém zřízení hrají důležitou roli dynastické vztahy, příbuzenské vztahy a klientské vazby. Modernizační tendence jsou v takových režimech spíše potlačovány. Jako příklady tradičních oligarchií jsou uváděny Saudská Arábie a Jemen.⁸³

⁸² BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. s. 46-47. Bod. ISBN 80-86569-89-6.

⁸³ HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 264-266. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

7.2.2 Charakteristika autoritativních režimů J. J. Linze

„Převratnou událostí klasifikace nedemokratických a současně netotalitních režimů se stala typologie Juana José Linze.“⁸⁴ Linz vypracoval teorii autoritativních režimů na příkladu Španělska za vlády Francisca Franka. Linz svou teorii několikrát doplnil a nejaktuálněji ji popsal ve své knize *Totalitarian and Authoritarian Regimes* z roku 2000. Podle Linze jsou autoritativní režimy politické systémy:

1. s limitovaným pluralismem;
2. bez vybroušené ideologie, ale s typickou mentalitou;
3. bez extenzivní či intenzivní politické mobilizace (kromě některých etap jejich vývoje)
4. v nichž vůdce či malá skupina uplatňuje moc uvnitř formálně špatně definovaných, ale předvídatelných hranic⁸⁵.

Limitovaný pluralismus je poměrně důležitý prvek teorie autoritativních režimů. Režim toleruje existenci organizací, které mohou mít i politický vliv. Pluralismus je viditelný v ekonomické a sociální oblasti. Tyto organizace nemohou zpochybňovat podstatu režimu, musí být vůči režimu loajální. Dále se uvnitř těchto režimů neobjevují vybroušené ideologie. Režim je spíše postaven na specifické mentalitě. Obyvatelstvo není politicky mobilizováno jako u režimů totalitních. Režim pracuje s tím, že je obyvatelstvo depolitizované. Autoritativní režimy nemají tendenci expandovat za hranice svého území a vyvážet své ideologie jako totalitní režimy. Jsou založeny na tradici a mentalitě, která je nepřenositelná.⁸⁶

Typy autoritativních režimů

1. Byrokraticko-militaristické režimy jsou nejfrekventovanějším typem autoritativních režimů. Hlavní roli v takovém režimu hraje vláda a byrokracie. Neexistuje oficiální ideologie. Může existovat jedna vládní strana, ale není to podmínkou. Politická participace občanů je redukována na minimální úroveň. Můžeme sem zařadit

⁸⁴ HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 268. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

⁸⁵ LINZ, Juan J. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. vii, s. 159. ISBN 1-55587-890-3.

⁸⁶ HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 269-273. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

frankistické Španělsko (1936-1975), Maďarsko za vlády Hortyho (1920-1944) nebo Argentinu za Perona (1946-1955).

2. Organicko-etastické autoritativní režimy jsou typické kontrolovanou participací mobilizací obyvatelstva. K tomu slouží organické struktury státu. Jedná se o řadu volebních obvodů, korporací, specializovaných komor a sdružení primárních jednotek. Takové typologii odpovídá Portugalsko za vlády Salazara a Caeta (1926-1974) nebo Rakousko za Dolfusse a Schusnigga.
3. Mobilizační autoritativní režimy v postdemokratických společnostech. Tento typ autoritativního režimu vzniká ve státech s dlouhou demokratickou tradicí, který neuměl řešit základní problémy (fašistická Itálie).
4. Postkoloniální mobilizační autoritativní režimy vznikaly po získání nezávislosti na koloniálních režimech. Pro tyto režimy je typická počáteční mobilizace obyvatelstva, které se podílelo na nezávislosti. Jediná dominantní strana nemá totalitní tendence, podílela se na vzniku nezávislosti. Tyto typy režimů se začaly vyskytovat v druhé polovině 20. století po rozpadu koloniálních říší.
5. Rasové a etnické demokracie jsou režimy, které splňují veškerá kritéria demokratičnosti, ale na moci se podílí jediná rasová skupina. Uvnitř státu existuje i jiná rasová skupina obyvatel, která se na moci a politickém rozhodování nemůže podílet. Typickým příkladem takového režimu je Jihoafrická republika (1948-1993).
6. Defektní pretotalitní autoritativní režimy jsou režimy, které ještě plně naplňují charakteristiky režimů totalitních. Hodnotí se stupeň mobilizace, míra ideologie a limitovaný pluralismus. Pokud režim naplňuje pouze dvě z těchto kritérií, lze ho považovat za netotalitní. Jako příklad takového režimu jsou uváděny země východní Evropy po skončení druhé světové války.
7. Posttotalitní autoritativní režimy jsou podobné režimům netotalitním. Dominantní strana v těchto režimech ještě zcela nezmizela. Podíl na moci mají jen někteří členové strany. Jako příklad je uváděno Československo v roce 1968 nebo Polsko po roce 1968.⁸⁷

⁸⁷ BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. s. 56-61. Bod. ISBN 80-86569-89-6.

7.2.3 Společné rysy autoritativních režimů

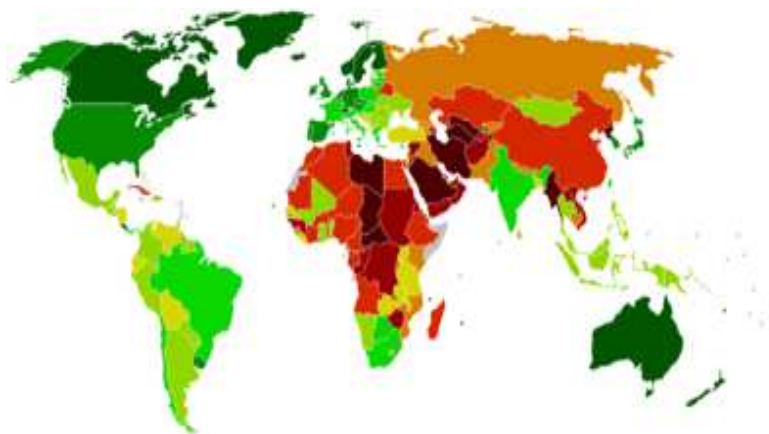
V autoritativních režimech není patrná vůdčí ideologie a vůdčí masová strana. Mobilizace obyvatelstva dosahuje velmi nízké úrovně nebo prakticky žádné. Neexistuje absolutní kontrola společnosti a ekonomické činnosti. Tyto režimy nefungují jako vzory pro jiné země a nesnaží se o expanzi. Je praktikována násilná represe proti politickým odpůrcům, ale je zde prostor pro opozici či semiopozici.

7.3 Sultanistické režimy

Sultanistické režimy nejsou řazeny do kategorie režimů demokratických ani nedemokratických, Linz je popisuje jako zvláštní kategorii. Tyto režimy se vyznačují mírnou politickou mobilizací obyvatelstva a nejsou postaveny na specifické mentalitě. Existuje v nich společenská a ekonomická pluralita (politická nikoliv), ale režim podléhá intervencím sultána, které jsou nepředvídatelné.

7.4 Mapa režimů

Všechny tyto uvedené rysy totalitních a autoritativních režimů jsou charakteristické pro ideální nedemokratické režimy. Ve skutečnosti se nedemokratické politické režimy mohou těmto ideálům přibližovat nebo vzdalovat. Současné nedemokratické režimy jsou svébytné politické režimy. Nedemokratickými režimy se zabývá řada politologů, ale nelze říci, že existují teoretické práce a analýzy praktického fungování všech nedemokratických režimů. Trend je spíše takový, že se analýzy zpracovávají se zpožděním. Mohou mezi nimi existovat podobné rysy, ale nelze nalézt režimy shodné. Aktuální přehled současných demokratických a nedemokratických politických systémů nabízí mapa na Obrázku 4 a režimy posuzuje dle indexu demokracie:

Obrázek 4 - Index demokracie 2010

http://cs.wikipedia.org/wiki/Index_demokracie

úplné demokracie: ■ 9-10 ■ 8-8.9

nefunkční demokracie: ■ 7-7.9 ■ 6-6.9 žádná data: ■

hybridní režimy: ■ 5-5.9 ■ 4-4.9

autoritativní režimy: ■ 3-3.9 ■ 2-2.9 ■ 0-1.9

8 Arabské revoluce a síťová média

8.1 Oblast Blízkého a Středního východu

Blízký a Střední východ jsou regiony s největšími zdroji surovin (jedná se především o fosilní paliva). Tento region má strategickou polohu. Rozkládá se v Africe, Asii a je velmi blízko Evropě. V této oblasti také vznikla tři monoteistická náboženství (Islám, křesťanství a židovství). Jedná se o politicky velmi nestabilní region, ve kterém převládají nedemokratické režimy. Jednotlivé země jsou ovládány jednotlivci, rodinami, duchovními nebo politickými stranami. V rámci mezinárodní politiky je zde možné pozorovat snahu o demokratizaci. Cílem této snahy je stabilizace regionu, tak jak se to podařilo na Dálném východě (Taiwan, Japonsko, Jižní Korea).

Geograficko-politické vymezení Střední východ (Middle East) je používáno v zahraničí. Tato oblast zahrnuje pobřežní islámské arabské státy kolem Středozemního moře, státy Arabského poloostrova, Sýrii, Irák, Írán, Afganistan. V Čechách se tato oblast dělí na Blízký východ a Střední východ. Blízký východ zahrnuje Egypt, Libanon, Palestinu, Jordánsko, Sýrii. Do oblasti Středního východu pak patří Irák, Írán, Afganistan a státy Arabského poloostrova (jak je vidět na Obrázku 5).

Northern Africa and the Middle East

Obrázek 5 - Severní Afrika a Střední východ

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/n_africa_mid_east_pol_95.jpg

8.2 Arabské revoluce

„Arabské revoluce“ je název pro soubor událostí, které se dějí v arabských zemích od ledna 2011. Tyto události jsou též nazývány arabské jaro. Jedná se o protesty a demonstrace ve státech severní Afriky a na Blízkém východě. První zemí, kde propukly nepokoje, byl Tunis. Armáda se po masových protestech po celé zemi rozhodla vystoupit proti režimu. Nepokoje se poté rozšířily i do dalších zemí: Egypt, Alžírsko, Jordánsko a Jemen. Revolty se pak rozšířily do Bahrajnu a Libye⁸⁸. Je také důležité zmínit fakt, že v zemích, ve kterých protesty propukly, vládli dlouholetí vůdce a prezidenti. „Libyjský vůdce Muamar Kaddáfí je ve svých 68 letech u moci od roku 1969, jemenský Ali Abdullah Saleh vládne od roku 1978 a egyptský prezident Husní Mubarak (82 let) od roku 1981. Relativním nováčkem je alžírský Abdelazíz Buteflika, který je u moci pouze od roku 1999. Tito autokraté se drží u moci ne jako

⁸⁸ NOVÁK, Martin a Jiří KROPÁČEK. Přehledně: Deset měsíců arabských revolucí. *Aktuálně.cz* [online]. 1999 – 2012 ©, 15. 10. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/grafika/2011/10/15/prehledne-deset-mesicu-arabskych-revoluci/>

*otcové, ale spíše jako dědové svých národů – a jsou stále více odtrženi od svých mladých populací.*⁸⁹

Zpravodajství o dění na Blízkém východě lze sledovat online přes zahraniční média, jako jsou CNN (<http://edition.cnn.com/MIDDLEEAST/>), BBC (http://www.bbc.co.uk/news/world/middle_east/) a Aljazeera (<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/>).

8.3 Arabské revoluce a Twitter

Zpravodajská televize Aljazeera otevřela unikátní projekt, díky kterému můžeme na webu sledovat online statistiky z revoltujících afrických a arabských zemí. Vychází převážně z klíčových slov na Twitteru, který se pro toto období stal hlavním nástrojem pro šíření všech informací přímo z centra dění. Kde se něco děje, o tom se tweetuje. Snadno tak uživatel pozná, zda se ve sledovaných zemích děje nějaká důležitá akce. Do sledovaných zemí patří Libye, Egypt, Jemen a Bahrajn. Statistiku uvidíte ve formě grafu, čísel a grafiky. Také se objevují aktuální tweety o dění ve sledovaných oblastech (blog <http://blogs.aljazeera.net/twitter-dashboard>). Twitter tak ukazuje sílu svého využití jako zpravodajského média. Jelikož se jedná o menší sociální síť než je Facebook, je otevřenější a velmi dobře slouží jako zpravodajský kanál⁹⁰.

8.3.1 CIA a Twitter

CIA (Central Intelligence Agency)⁹¹ sleduje sociální síť Twitter a Facebook. Analytici jsou schopni denně sledovat až 5 milionů tweetů. Získané informace z těchto krátkých zpráv kombinují s poznatky z novin, televizního vysílání, místních rozhlasových stanic či třeba internetových chatových místností. Díky této práci měli například v reálném čase k dispozici údaje o náladě na Blízkém východě. Analytici také poskytují předpovědi, ve kterém státě je

⁸⁹ ELTAHAWY, Mona. Tuniská jasmínová revoluce. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/Article.aspx?id=4757>

⁹⁰ Aljazeera nabízí unikátní nástroj pro online sledování revolucí. *Žive.cz* [online]. 1996–2012, 9. 3. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/aljazeera-nabizi-unikatni-nastroj-pro-online-sledovani-revoluci/sc-4-a-156162/default.aspx>

⁹¹ CIA (Central Intelligence Agency) je ústřední zpravodajská služba USA, která má špiónážní charakter a své pole působnosti má po celém světě. Je to nezávislá státní organizace a její veškerá činnost by měla být prováděna ve prospěch USA.

největší pravděpodobnost vzniku nepokojů. Dále pak předpověděli, že sociální média mohou ohrozit tamní režimy. To se později opravdu stalo. Velkou roli při svolávání demonstrací a hlavně tvrdého jádra opozice sehrál právě Twitter. Tým pracovníků se také zaměřuje na sledování teroristických aktivit nebo informace o šíření jaderných zbraní. Přístup k sociálním sítím mají především obyvatelé s vyšším vzděláním a z větších měst. Existují tedy i podrobnější analýzy veřejného mínění, aby informace z událostí byly co nejméně zkreslené. Na toto sledování sociálních sítí CIA nejčastěji zaměstnává vystudované knihovníky s dobrou znalostí jazyků.⁹²

Základní geografické informace o jednotlivých státech světa je možné nalézt na stránkách CIA, takže se o nich nebudu zmiňovat stejně jako o jejich historii. Jde mi jen o to, zjistit, zda mají síťová média a nemasová média vliv na události spojené s arabským jarem a zda pomáhají informovat světovou veřejnost o dění mimo jejich stát nebo dokonce kontinent.

8.4 Krize v Íránu a síťová média

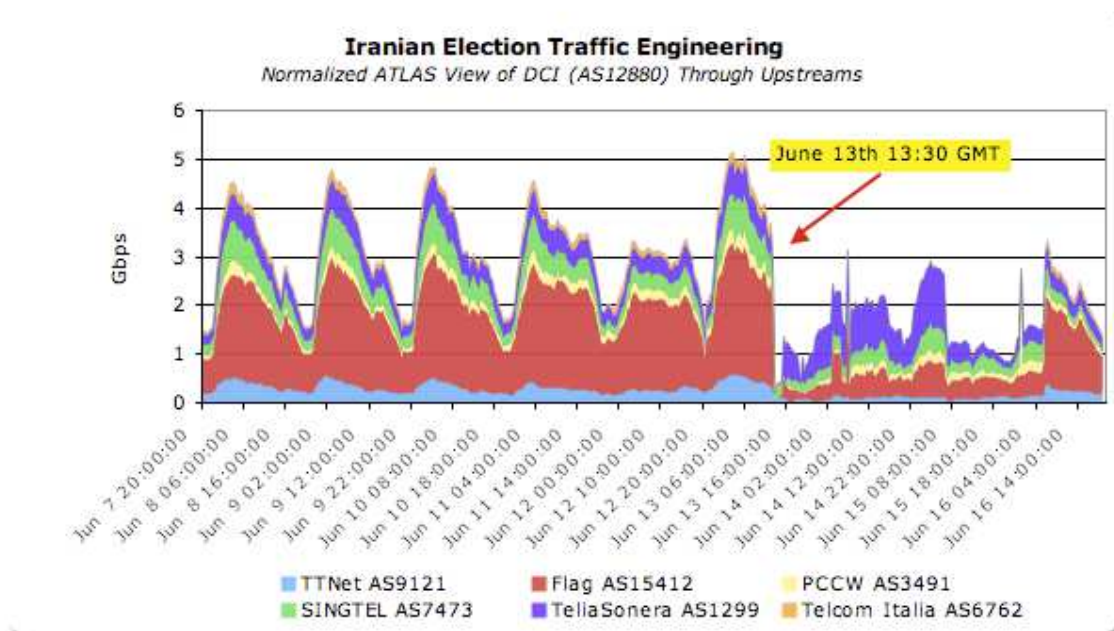
Po prezidentských volbách v Íránu v červnu roku 2009 propukly nepokoje. Ve volbách vyhrál opět prezident Mahmúd Ahmadínežád (poprvé byl zvolen prezidentem v roce 2005) a jeho oponent Hossein Musáví ho obvinil z manipulace s výsledky. Internet se stal prostředníkem politického boje. Vláda bezprostředně po volbách omezila činnost médií, státních, zahraničních a internetu. Obrázek 6 ukazuje provoz internetu po 13. červnu 2009. Zahraniční novináři nesměli do ulic a byli vyhoštěni zpravodajové britské televize BBC a dalších zahraničních televizí. Z internetu se stal tedy zpravodajský kanál, který informoval o dění v zemi. Informačním zdrojem se staly Facebook, Twitter a Youtube.

Írán má 23 milionů uživatelů internetu. Informační blokáda internetu probíhala v několika krocích⁹³. Začal být filtrován přístup na zahraniční webové stránky, které informují o dění v Íránu. Filtrování probíhalo podle klíčových slov obsahu a podle webových adres. Filtrovat obsah internetu je v Íránu poměrně jednoduché. Írán má přístup k internetu přes jednu centrální bránu DCI (Data Communications Iran). Řešení filtrování přístupu navrhla

⁹² ČTK. Twitter a Facebook pro CIA sledují "mstiví knihovníci". *Datarama: Aktuálně.cz* [online]. 1999 – 2012 © [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=720387>

⁹³ ZANDL, Patrick. Írán je dalším pokusem o znásilnění Internetu. *Lupa.cz: server o českém internetu* [online]. © 1998 – 2012, 23. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-0702. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/iran-je-dalsim-pokusem-o-znasilneni-internetu>

společnost Nokia Siemens Network⁹⁴. Pokud to vezmeme z jiného pohledu, západní firma nabízí a prodává kompletní řešení cenzury internetu ve státě, který je západem vnímán jako nedemokratický právě kvůli nedodržování lidských práv a cenzuře.

Obrázek 6 – graf znázorňující provoz internetu v Íránu směrem z Íránu po prezidentských volbách

(<http://asert.arbornetworks.com/uploads/2009/06/iran1.png>)

Vláda také pozatýkala řadu bloggerů a IT expertů, které vyhledala podle příspěvků a IP adres. Existují i nástroje, které dokážou IP adresu skrýt tím, že se připojí na anonymní proxy server. Íránská vláda tedy začala blokovat i anonymní proxy servery (Tor, FreeNet, I2P, Text Secure a Red Phone). Řada IT specialistů se snažila íránským uživatelům internetu poradit, jak se zapojit do protestu proti prezidentským volbám. Vznikl tedy návod s názvem Cyber war for Iran election (<http://www.boingboing.net/2009/06/16/cyberwar-guide-for-i.html>). Vláda nařídila blokování mobilních sítí pro posílání sms zpráv z mobilních telefonů. Byla zřízena skupina ke sledování příspěvků na Twitteru (především šlo o sledování tagu #IranElection).

⁹⁴ ROADS, Christopher a Loretta CHAO. Iran's Web Spying Aided By Western Technology: European Gear Used in Vast Effort to Monitor Communications. *Wall Street Journal: Technology* [online]. ©2012, 22. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://online.wsj.com/article/SB124562668777335653.html>

Nedostupná byla i sociální síť Facebook. Posledním krokem vlády bylo vypouštění dezinformací o dění v zemi. Šlo o vypouštění obrázků a zpráv, které měly uklidňovat a vytvářet dojem, že se v zemi vůbec nic neděje.

Protestující informovali o dění přes Twitter, Youtube a Facebook. K těmto službám se připojovali přes anonymní proxy servery. Na Twitteru se objevovaly nejčastěji tagy #IranElection a #gr88. Twitter jako jediný dokázal vynášet informace z Íránu.

Přes Youtube a Facebook jsou zveřejňována videa. Na youtube byla posílána z mobilních telefonů krátká videa s roztřesenými záběry o průběhu nepokojů a zásazích režimu. Server Twicsy (<http://twicsy.com/>) slouží ke sdílení fotografií a přispěl k publikování fotografií z Iráku. Díky těmto událostem Facebook a Twitter upravili své uživatelské rozhraní i pro jazyk farsí (perština). Google naprogramoval svůj online překladač Translator, aby uměl překládat krátké zprávy v perštině (<http://translate.google.cz/?q=zpr%C3%A1va&oe=utf-8&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a&um=1&ie=UTF-8&hl=cs&sa=N&tab=wT#cs|fa>). Symbolem íránských protestů se stala mladá žena jménem Neda, která byla postřelena na ulici během protestů, kde následkům zranění podléhá⁹⁵. Celá tato událost byla natočena na mobilní telefon a uložena server Youtube. Situace v Íránu se dodnes nemění.⁹⁶

8.5 Tunis

8.5.1 Politický systém

Tuniská republika se do jisté míry podobá postkoloniálnímu autoritativnímu režimu. Národně osvobozenecý boj trval od 30. let 20. století až do roku 1956, kdy získal Tunis nezávislost na Francii. Tunisko je republikou prezidentského typu, založenou na islámském právu a francouzském právním systému. Zákonodárnou moc zajišťuje dvoukomorový parlament. Ten

⁹⁵ The Power of Neda: Video. CNN: Cable News Network [online]. © 2009, 22. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/video/#/video/world/2009/06/21/intv.nasr.neda.cnn?iref=mpvideosview> nebo

Her name was Neda. CNN. Youtube: Broadcast Yourself [online]. © 2012 YouTube, 21. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=b5KBrzIoxs>

⁹⁶ ZANDL, Patrick. Írán je dalším pokusem o násilnění Internetu. Lupa.cz: server o českém internetu [online]. © 1998 – 2012, 23. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-0702. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/iran-je-dalsim-pokusem-o-znasilneni-internetu>

a

LABOWITZ, Craig. Iranian Traffic Engineering: DDoS and Security Reports: The Arbor Networks Security Blog. ARBOR NETWORKS. Arbor Sert: Security Engineering and Response Team [online]. © 2011 Arbor Networks, 17. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://ddos.arbornetworks.com/2009/06/iranian-traffic-engineering/>

tvoří Poslanecká sněmovna Parlamentu a Sněmovna poradců. Poslanci a poradci jsou voleni na 5 let a je jich celkem 126. Z toho 85 je voleno obecními zastupitelstvy a 41 prezidentem. Politický systém je pluralitní, ale na politické scéně dlouho dominovala jedna oficiální strana. Touto stranou byla RCD (Demokratické ústavní sdružení), jejímž předsedou byl bývalý prezident Zín Abidín bin Álí. Ostatní politické strany, které byly formálně řazeny k tzv. opozici, měly zanedbatelný vliv na politický život země. Byly režimem tolerovány. Prezident má rozsáhlé pravomoci a je hlavou exekutivy a šéfem ozbrojených sil. Je volen v přímých volbách na 5 let. Prezident Zín Abidín bin Álí vládl zemi od roku 1987 do 2011. V praxi se jedná o autoritářský režim, kde má prezident moc ve svých rukou.⁹⁷

8.5.2 Demontrace

Nepokoje v Tunisu začaly na přelomu roku 2010/2011. Odstartovala je událost, kdy se upálil šestadvacetiletý prodavač zeleniny a ovoce Muhamad Bauzizi⁹⁸ poté, co mu bylo policií po několikáté zabaveno zboží, protože na trhu prodával bez povolení. S tímto činem se rychle ztotožnily tisíce lidí a nastaly pouliční protesty proti sociální situaci v zemi. V Tunisu tvoří 70% nezaměstnaných právě mladí lidé mezi 15 a 29 lety. Tuniský prezident Zín Abidín bin Álí se snažil tyto protesty potlačit represemi. Tímto se celé protesty změnily.

Protivládní demonstrace se rozšířily po celé zemi a prezident byl nucen ustoupit. Ve svém televizním prohlášení řekl, že zasahujícím jednotkám zakázal používat střelné zbraně, v dalším prezidentském období již nebude kandidovat a také zmínil vyhlášení předčasných parlamentních voleb. Dále pak, že zajistí úplnou informační svobodu a lepší přístup k internetu. Prezident rozpustil vládu, vyhlásil výjimečný stav v zemi a bylo zakázáno shromažďování více než tří lidí. Armáda obsadila mezinárodní letiště, byl uzavřen vzdušný prostor a prezident (vládnoucí od roku 1987) s manželkou opustil zemi. Protesty a změna režimu v Tunisu vyvolaly rozsáhlé protesty v dalších arabských a muslimských zemích. Souhrnně jsou tyto události označovány jako arabské jaro. Podpora tuniské revoluce se rozšířila na sociální síti Facebook a na Twitteru. Krátké zprávy na Twitteru informovaly nejen obyvatele Tunisu, ale také obyvatele okolních států o dění v Tunisku. Jak bývá v člancích

⁹⁷ Tunisko: Vnitropolitická charakteristika. © ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD TUNIS (TUNISKO). *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2011 CzechTrade. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001496/>

⁹⁸ Záznam upálení se pořízený na mobilní telefon: *بأمر منتر دام نفسه يحرق رجل*. *Youtube: Broadcast Yourself* [online]. © 2012 YouTube, 7. 4. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=-C2q4PWTvik&feature=related&has_verified=1

často uváděno, sociální sítě pomohly informovat o situaci daleko rychleji než mainstreamová média a informace se díky Twitteru šířily velkou rychlostí⁹⁹. Na Facebooku si spousta uživatelů změnila svou profilovou fotografii jako symbol solidarity a podpory revoluce v Tunisu (je také nazývána jako jasmínová)¹⁰⁰. Dále velkou roli sehrály videozáznamy z protestů natočené přímými účastníky. Pomohly k tomu v současné době běžné telefony s možností nahrávat videozáznam. Tyto videozáznamy protestů, ale hlavně zásahů pak autoři ukládali na server Youtube¹⁰¹. Tyto záznamy pak byly často odkazovány na sociálních sítích, blozích atp. Díky nim lidé věděli, co se v zemi odehrává.

8.5.3 Výsledek jasmínové revoluce

Bývalý prezident Zín Abidín bin Alí uprchl s rodinou do zahraničí, přijala je Saudská Arábie¹⁰². Právě Saudskou Arábii žádá současná tuniská vláda o vydání bývalého prezidenta, aby mohl být souzen za represe vůči vlastnímu obyvatelstvu. Po protestech byl Ústavním soudem prohlášen za prezidenta Fuád Mebazá, který byl předsedou Poslanecké sněmovny tuniského parlamentu.

8.6 Lýbie

8.6.1 Politický systém

Hlavou státu byl plukovník Kaddáfí od roku 1979. Svou autoritu získal jako vůdce revoluce Al-Fatáh v roce 1979, jednalo se o vojenský puč plukovníků. Džamáhírije je termín pro vládnutí mas, který plukovník Kaddáfí popsal ve 3. universální teorii, kterou se zabývá ve své Zelené knize. V ní se snaží spojit sociální a islámské teorie státu. Vláda je v případě Lýbie prakticky aplikována prostřednictvím lidových kongresů. Nejvyšším legislativním orgánem je

⁹⁹ ELTAHAWY, Mona. Tuniská jasmínová revoluce. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/Article.aspx?id=4757>

¹⁰⁰ Akce Podpoř Tunisko, třeba změnou profilového obrázku: <https://www.facebook.com/events/167057943338955/>

¹⁰¹ Záznam protestů v Tunisku z mobilního telefonu: People's revolution Tunisia 2011: Call for Khilafah/Islamic law through the capital (hi quality). Youtube: *Broadcast Yourself* [online]. © 2012 YouTube, 14. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=dD3Rd-3kCbg>

¹⁰² Tuniská pouliční bouře smetla prezidenta. Česká televize: ČT24 [online]. © Česká televize 1996–2012, 14. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112625-tuniska-poulicni-boure-smetla-prezidenta/>

Všeobecný lidový kongres, který má cca 1000 členů. Tito členové pochází ze 468 Základních kongresů, které jsou po celé zemi. Všeobecný lidový kongres vybírá tajemníky (ministry). Tajemníci tvoří vládu. Všeobecný kongres dohlíží na tyto tajemníky, jestli ve své činnosti prosazují a respektují rozhodnutí rady. Na okrsky a kongresy dohlíží revoluční výbory, řízené dalšími tajemníky. Tyto tajemníky jmenuje do funkce sám plukovník Kaddáfí. Ministerstvo obrany pak celé podléhá jen plukovníku Kaddáfímu. V tomto ohledu se režim podobá byrokraticko-militaristickému autoritativnímu režimu.

V Libyi začaly protesty a demonstrace 13. ledna 2011. Jednalo se o návaznost na popisované události v Tunisu. Lidé především protestovali proti vůdci Muammaru Kaddáfímu. Režim zareagoval tak, že se snažil demonstrace a nepokoje brutálně potlačit. Byla nasazena armáda včetně tanků a letadel¹⁰³. Muammar Kaddáfí byl jedním z nejdéle vládnoucích vůdců na světě. Jako strůjce a vůdce Libyjské arabské lidové socialistické revoluce se stal vládcem Libye v roce 1969. Jen Povstání v Libyi bylo opět doprovázeno velkým zájmem médií. Demonstrace se změnily v občanskou válku. Část armády se připojila k povstalcům, povstalci přepadávali policejní stanice, a získali tak zbraně. Později ovládli celý východ Libye a území na hranicích s Egyptem. Kaddáfí ovládal města na západě země a hlavní město Tripolis. Vedoucím orgánem povstání a vlastně celé opozice byla Dočasná národní přechodná rada. Zásahy Muammara Kaddáfího proti vzbouřencům ostře odsoudily nejen státy EU, ale i arabské země. Rada bezpečnosti OSN 26. února jednala o možných sankcích proti Libyi. Během jednání se rozhodlo, že budou zmrazeny zahraniční účty Muammara Kaddáfího a Mezinárodní soudní tribunál v Haagu bude vyšetřovat jeho zásahy proti obyvatelstvu¹⁰⁴. Rada bezpečnosti OSN schválila 17. března 2011 rezoluci OSN č. 1973¹⁰⁵. „*Rezoluce požaduje „okamžitě příměří“ a mezinárodnímu společenství povoluje použít všechny prostředky ke zřízení bezletové zóny a krátké zahraniční intervenci za účelem ochrany civilního obyvatelstva.*“¹⁰⁶

¹⁰³ Kaddáfí musí zastavit popravu v ulicích. *Amnesty International* [online]. © 2010, 22. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/z609/kaddafi-musi-zastavit-popravu-v-ulicich>

¹⁰⁴ <http://www.rozhlas.cz/zpravy/afrika/zprava/masakry-v-libyi-ma-vysetrit-mezinarodni-trestni-soud--857126>

¹⁰⁵ Security Council authorizes 'all necessary measures' to protect civilians in Libya. *UN News centre* [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=37808&Cr=libya&Cr1>

¹⁰⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-, 1.11.2011 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rezoluce_Rady_bezpe%C4%8Dnosti_OSN_%C4%8D.1973

Na schválení rezoluce Rady bezpečnosti OSN reagoval Mummar Kaddáfí 17. března zastavením všech vojenských operací v Libyi. Přesto 19. března boje dál pokračovaly¹⁰⁷. Spekuluje se o tom, že vládní vojska nepokračovala v bojích svévolně. Povstalci se údajně snažili vyprovokovat vládní jednotky, aby dosáhli zahraniční intervence v zemi. Druhý den začaly nálety mezinárodní koalice na vládní jednotky. To velice pomáhalo povstalcům. Ruský vyjednaváč Michail Mergelov se pokusil 16. června vyjednat odstoupení Muammara Kaddáfího, který výzvu odmítl¹⁰⁸. Boje povstalců, vládních vojsk a nálety mezinárodní koalice trvaly až do 20. října 2011, kdy byl ve svém rodném městě Syrta nalezen a zastřelen libyjský vůdce MummarKaddáfí. Jeho smrt, natočená na mobilní telefon, oběhla celý svět a byla vysílána velkým množstvím televizních stanic (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15397566>). Na záběrech je zachycen plukovník Kaddáfí, jak je dopaden a zastřelen povstalci, kteří pak tuto událost oslavují (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/140424-nova-videonahravka-ukazuje-posledni-minuty-libyjskeho-diktatora/>). Video je natočeno na několik mobilních telefonů, což je poznat z různých záběrů, které odlišná videa nabízejí: (<http://www.youtube.com/watch?NR=1&v=qbSVpWq5Zz4&skipconrinter=1>).

OSN požaduje prošetření okolností smrti bývalého libyjského vůdce.

Momentálně Libyi vládne Dočasná národní přechodná rada (<http://www.ntc.gov.ly/>), která vyhlásila 23. října 2011 osvobození Libye. Na webových stránkách Dočasné národní přechodné rady lze nalézt odkazy na informační kanály na Youtube (<http://www.youtube.com/NTCLibya>), Facebooku (<https://www.facebook.com/libya.ntc>) a Twitteru.

Tato rada byla původně nejvyšším orgánem povstalců v občanské válce v Libyi a byla ustavena 5. 3. 2011 v libyjském městě Běnghází Slíbila, že zajistí svobodné volby, ve kterých bude zvoleno 200 reprezentantů sněmu, kteří vytvoří ústavu. Dočasná národní přechodná rada se skládá ze dvou částí, legislativní a výkonné. Legislativní část zajišťuje Národní přechodová rada a výkonnou část Výkonná rada. Tato rada získala během občanské války podporu několika států a jako první země ji uznala Francie a poté se postupně přidávaly další státy.

¹⁰⁷ Libya: Gaddafi forces attacking rebel-held Benghazi. *BBC News: Africa* [online]. © 2012, 19. 3. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12793919>

¹⁰⁸ MCDONNELL, Patrick. J. No breakthrough in Russian envoy's trip to Libya. *Los Angeles Times* [online]. 2012, 16. 6. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2011/jun/16/world/la-fg-libya-envoy-20110617>

Tato rada pak byla 16. září 2011 oficiálně uznána Valným shromážděním OSN jako legitimní zástupce Libye¹⁰⁹.

Je důležité zmínit, že libyjskou opozici, která měla podíl na porážce Kaddáfího v občanské válce, tvoří i členové organizací jako je Hizballáh a Al-Káida¹¹⁰. Militantní libanonské hnutí Hizballáh (Boží strana) je libanonskou šiitskou politickou a militantní organizací, která je známá svým vojenským odporem vůči Izraeli a snahou omezit vliv USA na Blízkém východě. Byla založena roku 1982 a je podporována Íránem a Sýrií. Některé státy (USA, Nizozemsko, Kanada, Spojené království a další) klasifikují Hizballáh jako teroristickou organizaci¹¹¹. Militantní islámská organizace Al-Kaidá byla založena na konci 80. let. Jsou jí připisovány teroristické útoky na USA z 11. září 2001, bombové útoky v Saudské Arábii v letech 1995 - 1996 a útok na americkém torpédoborci v jemenském přístavu Aden 12. října 2000.

Aktuální informace o dění v Libyi je možné nalézt na webových stránkách televize AlJazeera (<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/libya/>)

8.6.2 Mezinárodní intervence v Libyi

Rezoluce, kterou schválila Rada bezpečnosti OSN, měla faktický význam v obraně civilního obyvatelstva. Tento rámec byl přesáhnut nálety mezinárodní koalice, které vedly k podpoře povstalců proti vládním vojskům. Tato podpora byla pak ospravedlňována opět ochranou civilního obyvatelstva před režimem. Kritici zdůrazňují překročení mandátu Rady bezpečnosti OSN a faktickou výhru proti vládním vojskům připisují OSN respektive NATO. Dokonfliktu se také tajně zapojila katarská armáda. Francie přiznala vyzbrojování povstalců zbraněmi shazovanými z letadel.

¹⁰⁹ GA/11137. *United Nations: General Assembly* [online]. 16: 10. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11137.doc.htm>

¹¹⁰ ALAADIN, Ranj. How democratic is Libya's opposition?. *The Gurdian* [online]. © 2012, 25. 5. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/may/25/libya-opposition-transitional-national-council-tnc>

¹¹¹ Hizballáh. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 23. 3. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hizball%C3%A1h>

8.7 Egypt

8.7.1 Politický systém

Dle Ústavy je Egypt republika s demokratickým státním zřízením. Egypt je stát s poloprezidentským politickým systémem a dvoukomorovým parlamentem. Dolní komoru tvoří Lidové shromáždění, kde je 444 volených zástupců, dalších 10 jmenuje prezident. Horní komoru tvoří Šúra, kde je 85 zástupců volených a zbytek jmenuje prezident. Zákonodárný orgán je Lidové Shromáždění, Šúra je spíše poradní orgán. Lidové shromáždění vytváří a schvaluje zákony, rozpočet, rozvojové plány atp. V čele Egypta byl od roku 1981 prezident Husní Mubarak. Od roku 1982 byl vyhlášen výjimečný stav. Díky tomu mohl prezident samovolně rozhodovat. Výjimečný stav mu umožňuje zcela svévolně vládnout díky prezidentským nařízením a dekretům.

8.7.2 Demontrace

Jakmile se v Egyptě rozšířily protesty a demonstrace, vláda omezila přístup k internetu. Jeho provoz z Egypta i do něj. Na některých místech v Egyptě přestala fungovat i mobilní síť Vodafone. Blokován byl také server Twitter a Facebook. Obavy egyptské vlády pramenily z jejich vlivu při nepokojích v Íránu a Tunisu. Reakce režimu byla podobná jako v Íránu. Byl zakázán přístup k sociální síti Facebook a Twitter. Google na tuto situaci reagoval spuštěním nové služby. „Google oznámil, že spustil službu umožňující zavolat na telefonní číslo a nadiktovat na něm vzkaz, který bude převeden na text a publikován na Twitteru, službu připravoval již dlouho, ale krize v Egyptě uspíšila její nasazení¹¹².“ Službu lze využívat i z pevné linky, protože mobilní sítě jsou často blokovány. Společnost Sysomos (<http://www.sysomos.com/>), provádějící monitoring sociálních sítí, zjistila, že z 52 milionů uživatelů Twitteru je 14 642 z Egypta (alespoň to uvedli při registraci). Od 16. do 23. ledna 2011 bylo na Twitteru publikováno 122 319 příspěvků, které obsahovaly slova jako Egypt, Jemen, Tunisko (jak ukazuje Obrázek 7). V týdnu od 23. Do 30. ledna 2011 to již bylo 1 317 233 příspěvků. Analýza uživatelů ukázala, že uživatelé mají v průměru 138 sledujících,

¹¹² ZANDL, Patrick. Egyptská krize: další revoluce, která se neudála na Twitteru. *Lupa.cz* [online]. © 1998 – 2012, 2. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-0702. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/egyptska-krize-dalsi-revoluce-ktera-se-neudala-na-twitteru/>

148 uživatelů sledují sami a publikují 3,24 příspěvků za den. Velký počet příspěvků pak tvoří retweety (znovupublikované příspěvky). Analýzou tedy bylo zjištěno, že zdrojem tweetů je zhruba 20 až 30 uživatelů z Egypta. Další tweety jsou pak publikovány dalšími uživateli mimo Egypt. Závěr je tedy takový, že Twitter nemohl prakticky sloužit ke svolávání a organizaci nepokojů. Spíše sloužil jako propagační médium a díky němu bylo možné informovat svět o situaci v Egyptě. V podobném duchu se vyjadřuje i Waddock Doyle na stanici France24 z 10. února 2011¹¹³. Reportáž vyzdvihuje úlohu sociálních sítí a jejich úlohu v revoluci. Po reportáži z Egypta uvádí informace na pravou míru a upozorňuje, že přes sociální sítě bylo možné publikovat a šířit informace o dění v Egyptě. Ukládání fotografií a videí pomáhalo informovat svět.

Obrázek 7 – Kalendář tweety za období leden 2011 se slovy Jemen, Tunisko, Egypt

(<http://i.iinfo.cz/images/256/pocty-tweetu-za-obdobi-ledna-2011-1.jpg>)

Demonstrace v Egyptě vypukly 25. ledna 2011. Jednalo se o výraz nespokojenosti se stávajícím režimem a prezidentem Muhammadem Husním Mubarakem. Prezident vládl

¹¹³ Facebook and Twitter: how to launch an Internet Revolution. *France 24: International News* [online]. © 2006 - 2012, 10. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20110209-Facebook-and-Twitter-tools-for-an-internet-revolution>

Egyptu celých třicet let. Největší demonstrace probíhaly 28. 1. 2011. Na náměstí Tahrir v Káhiře se sešlo několik tisíc lidí a zapálilo sídlo vládnoucí Národní demokratické strany¹¹⁴. Proti demonstrantům byla nasazena vodní děla, gumové projektily a slzný plyn. V zemi byl vyhlášen výjimečný stav. Výjimečný stav byl vyhlášen v zemi již v roce 1981, kdy byl zavražděn prezident Anwar Sadat, a byl v Egyptě prakticky dodržován dodnes. Kritici režimu demonstrace svolávali přes Twitter a Facebook. Na serveru Youtube se opět začala objevovat videa, na kterých byly natočeny zásahy policie proti demonstrantům¹¹⁵. To mělo na obyvatele Egypta mobilizační účinek. Tyto služby byly pak blokovány. Demonstrace v Egyptě začaly zhruba týden po ukončení nepokojů v Tunisku. Prezident Mubarak 11. února rezignoval a moc v Egyptě dočasně převzala armáda. Dočasným vládcem je předseda Nejvyšší vojenské rady Mohammad Hosejn Tantávi. 7. března byla ustavena nová egyptská vláda. Lidé mohli opět tuto revoluci sledovat přes internet, informace poskytovala nejen zahraniční média jako CNN, BBC nebo AlJazeera, ale bylo možné sledovat události přes tweety a příspěvky skupin na Facebooku. Jako příklad takové skupiny můžeme uvést Egyptiansreclaim Egypt, které lze nalézt:

na Facebooku (<https://www.facebook.com/Revolution.Egypt>);

na Twitteru (<https://twitter.com/#!/EgyptRiseup>)

a blogu (<http://egyptriseup.blogspot.com/>).

Na Facebooku jsou i skupiny pro Egyptany, kteří žijí v různých zemích po světě, např. Egyptians in the US (<https://www.facebook.com/pages/Egyptians-in-the-US/281226348576804>), Egyptians in Syriaatp. Na serveru Youtube jsou sestříhaná desetiminutová videa z demonstrací, která mají přes 589 tisíc zhlédnutí a jsou opatřena anglickými titulky¹¹⁶. Takových videí je možné na Youtube nalézt několik desítek. Aktuální informace o dění v Egyptě lze sledovat na webu televize Aljazeera (<http://www.aljazeera.com/>), konkrétně na live blogu Egypt Live Blog

¹¹⁴ NOVÁK, Martin a Simona HOLECOVÁ. Káhira v plamenech, Mubarak slíbil novou vládu. *Aktuálně.cz* [online]. 1999-2012, 29. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=689502>

¹¹⁵ Video, které zachycuje zásahy policie proti demonstrantům a mělo přes půl milionů zhlédnutí: MUST SEE!!!Egypt Revolution 2011 Demonstrators Vs police Fighting. *Youtube* [online]. 29. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=dBtYLBQPRGQ>

¹¹⁶ Video je sestřih záznamů nepokojů a projevů opatřený anglickými titulky: Egyptian Revolution 2011 COMPLETE. World MUST MUST watch this. Freedom for All!. [online]. 1. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=-HGfFyqJMrk>

(<http://blogs.aljazeera.net/liveblog/Egypt>). Na konferenci, která proběhla na Americké univerzitě v Káhiře 7. dubna 2011, bylo prezentováno video, které znázorňuje efektivní využití Facebooku při revoluci (<http://www.youtube.com/watch?v=erlM9ywD9hw>).

8.7.3 Výsledek nepokojů

19.3 2011 proběhlo referendum, ve kterém se hlasovalo o změně Ústavy. Šlo především o články týkající se osoby, volby a délky volebního období prezidenta. Bylo odsouhlaseno, že volební období prezidenta bude trvat 4 roky a bude moci být zvolen maximálně dvakrát za sebou. Dále bylo odsouhlaseno, že parlamentní volby proběhnou pod soudním dohledem.

8.8 Sýrie

8.8.1 Politický systém

V roce 1946 byla vyhlášena nezávislost (původně se jednalo o Francouzské mandátní území) a Sýrie se stala parlamentní republikou. Po vyhlášení nezávislosti proběhlo v zemi několik vojenských převratů. V Sýrii byl vyhlášen výjimečný stav roku 1962 a ten trval až do propuknutí nepokojů. Sýrie je formálně socialistickou demokratickou republikou. Prakticky tento režim jako demokratická republika nefunguje. Existují i jiné politické strany, ve vládě je například zastoupena menšina alávistů. Alávisté jsou specifickou odnoží šíitského islámu a ve vládě také zastávají důležité funkce (především) a jsou oporou režimu. Vládnoucí politickou stranou je Socialistická strana arabské obrody (Baas), která má faktický vliv na všechny složky státní moci (zákonodárnou, výkonnou a soudní). Tato strana má v zemi výsadní postavení již od roku 1963. Členové této strany zastávají ve vládě nejdůležitější funkce a volí prezidenta. Strana odmítá islámský fundamentalismus. Křesťanská menšina tedy s režimem sympatizovala. Prezident je volen na sedm let a současným prezidentem Sýrie je Bašár Al-Asad. Prezident stojí v čele vlády a je vrchním velitelem vojsk.

8.8.2 Demontrace

Revoluce v Sýrii vypukla v březnu 2011 a nepokoje byly opět podpořeny událostmi a nepokoji v Tunisku, Libyi, Egyptě a Jemenu. Protesty začaly v městě Dará a rychle se přenesly do dalších měst. Požadavky protestujících byly demokratizace režimu, urychlení

reforem, omezení pravomocí tajné policie. Režim požadavky protestujících nevyslyšel, nezapočal dialog a proti demonstrujícím byla nasazena armáda.

Podobné protesty se odehrály již dříve. Muslimské bratrstvo spáchalo v roce 1980 pumový atentát na prezidenta Hafíze Asada. Ten přežil, ale částečně ohluchl. Muslimské bratrstvo se také pokusilo zmocnit města Hamá, kde zasáhly vládní jednotky, a bylo zabito přes 10 tisíc lidí¹¹⁷.

Poloha Sýrie na Blízkém východě je poměrně strategická. Sousedí s Tureckem, Irákem, Íránem, Izraelem a Libanonem. Sýrie má dobré vztahy se sousedním Íránem a podporuje protiizraelské libanonské hnutí Hizbólláh. Představitelé režimu tvoří úzký rodinný kruh. Prezidentem Sýrie byl otec současného prezidenta Háfíz Bašár. Bratr současného prezidenta velí jedné vojenské divizi, jeho bratranec je šéf tajné policie a další bratranec je vlivný podnikatel v zemi. Hlavním dodavatelem zbraní do Sýrie je Rusko.

Sýrie je autoritářský stát, kde je potlačována politická opozice, není trpěna kritika režimu. Represe vůči oponentům režimu jsou součástí tohoto politického systému. Média jsou vlastněna a kontrolována státem. O cenzuru se stará ministerstvo informací. Jsou omezovány a kontrolovány přístupy na určité internetové stránky. Pokud se opřeme o informace, které zveřejnila Amnesty International¹¹⁸ ve své zprávě z roku 2011¹¹⁹, lze v Sýrii sledovat další porušování lidských práv. Probíhá zde bezdůvodné zatýkání oponentů a kritiků režimu, mučení, vykonstruované soudní procesy, omezování svobody pohybu a zákaz cestování do zahraničí. Nespokojenost lidí s takovým chování režimu vyústilo v protesty. Dalším faktorem je také snižující se životní úroveň obyvatel venkova, který v posledních letech postihly sucha. Syrskou opozici tvoří sunnitští muslimové a Kurdové. Vláda označuje opozici za fanatické islamisty a ozbrojené gangy, kteří se snaží vytvořit islamistickou republiku. To pozice odmítá a apeluje na nedodržování lidských práv v zemi. Je uváděno, že od vypuknutí nepokojů bylo již zabito více než 8 tisíc lidí, přes 15 tisíc bylo zatčeno, armáda obkličuje města a vesnice,

¹¹⁷ NOVÁK, Martin. Přehledně o Sýrii: Proč vypukla před rokem revoluce. *Aktuálně.cz* [online]. 2012, 22. 2. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/grafika/2012/02/22/prehledne-o-syrii-proc-vypukla-pred-rokem-revoluce/>

¹¹⁸ Amnesty International je dobrovolné hnutí lidí z celého světa, které monitoruje porušování lidských práv

¹¹⁹ Annual Report 2011: Syria. *Amnesty International* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/region/syria/report-2011#section-137-3>

keré se přidaly k demonstrantům nebo s nimi sympatizují. Zásahy armády jsou popisovány jako velmi brutální, uvádí se, že zajatci jsou mučeni, bití a vraždění. Mezinárodní organizace pro lidská práva Human Right Watch popisuje ve své poslední zprávě zločiny proti lidskosti páchané syrské armádou¹²⁰. Ze země byli vykázaní všichni zahraniční novináři a byla zakázána veškerá činnost zahraničních médií. Rada bezpečnosti OSN hlasovala o návrhu odsouzení násilného potlačení protestů v Sýrii. Proti bylo Rusko. Čína a Indie vyzvaly k dialogu. Podobný návrh měla Liga Arabských států. Ta po hlasování vyloučila Sýrii ze svých jednání, odsoudila její vojenské zásahy proti vlastnímu obyvatelstvu a vyzvala Sýrii k dialogu s opozicí. V prosinci 2011 se podařilo domluvit umístění několika pozorovatelů z Ligy arabských států v Sýrii.

V zemi tedy funguje pouze státní televize, která je pod kontrolou vlády a prezidenta. Informace o demonstracích a událostech v Sýrii se tedy šíří přes síťová média, Facebook, Youtube a Twitter. Příkladem takových médií je Syria Free Press, které lze nalézt na Facebooku (<https://www.facebook.com/SyrianFreePress>), na Twitteru (<https://twitter.com/#!/SyrianFreePress>), na webu (<http://www.syrianfreepress.com/>, <http://syrianrevolution.org/>), (<https://www.facebook.com/SyrianFreePress?sk=info>). Na Youtube fungují kanály <http://www.youtube.com/SyrianFreePress>, <http://www.youtube.com/SyrBouazizi>, <http://www.youtube.com/syrfree>. Takto fungují neoficiální média a díky nim je možné sledovat situaci v Sýrii. Syrská televizní stanice Addounia TV odvysílala 9. září 2011 reportáž¹²¹ o tom, jak Aljazeera používá filmové triky a za pomoci zahraničních režisérů filmuje scénky, ve kterých probíhají protesty a vládní zásahy proti demonstrantům. V New York Times se pak objevila reakce¹²² na tuto reportáž a v ní informace, že vlastníkem televize je švagr bratra současného syrského prezidenta Bašára Asada.

Na serveru Youtube lze najít mnoho nezařazených videí nebo videoprezentací, které prezentují situaci v Sýrii, například:

¹²⁰ "We've Never Seen Such Horror". In: *Human Right Watch* [online]. © 2012, 1. 6. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/node/99366>

¹²¹ Addounia TV hitting the crack pipe, 9 Sept. 2011. In: *Youtube* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=0xQ-qhB1uzg&feature=player_embedded

¹²² Syrian TV Station Accuses Al Jazeera of Fabricating Uprising. *New York Times: The Lede* [online]. 14. 10. 2011, 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://thelede.blogs.nytimes.com/2011/09/14/syrian-tv-station-accuses-al-jazeera-of-fabricating-uprising/>

<http://www.youtube.com/watch?NR=1&v=VwnpX0qtxrg>

<http://www.youtube.com/watch?v=mad0-N0atmY&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=oyju-eWCeOM&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=KH61uhcDIvY&feature=related>

<http://www.valecnavidea.cz/2011/08/strelba-do-vesnice/>

Já osobně jsem si na svém facebookovém profilu přihlásil odběr facebookových stránek Syrian Free Press, který využívá nejen Facebook, ale i Twitter a Youtube. Snaží se informovat o průběhu událostí v Sýrii. Denně mi na zdi přibylo cca 20 příspěvků, které obsahovaly videa s tagy jako #SFP, #Damascus, #Daraa, #Hama, #Homs. Informovaly tedy o dění v syrských městech Hamá, Dará a Damašku. Jedná se výhradně o videa z protestů, demonstrací, zásahů policie a armády. Na videích jsou často vidět zranění nebo dokonce mrtví lidé. Primárně jsou příspěvky zasílány přes aplikace z Twitteru na Facebook.

Nepokoje a represe vůči obyvatelstvu v Sýrii stále pokračují. Můžeme pouze situaci sledovat a nechat se překvapit, jak se bude dále vyvíjet. Jakým způsobem bude na dlouhodobou situaci reagovat Liga arabských států, jak bude reagovat Rada bezpečnosti OSN nebo samotná syrská vláda a současný syrský prezident Bašára Asad.

9 Závěr

V rámci analýzy jsem se věnoval pojmu digitální propast. Charakterizoval jsem média a jejich funkci. Zaměřil jsem se především na obecné charakteristiky médií, na masovou komunikaci a na masová média. Vymezil jsem a vysvětlil pojem demasifikovaná média, který používám. Popsal jsem fenomén internetu a síťová média. Zmínil jsem také politickou komunikaci a soudobé teorie nedemokratických režimů. V poslední části práce jsem si kladl za cíl zmapovat vliv demasifikovaných médií na nedemokratické režimy. Zaměřil jsem se na síťová média jako nástroj politické komunikace během událostí, které jsou nazývány arabské jaro (arabské revoluce).

Díky internetu neexistují vzdálenosti a geografické hranice. Internet pro nás není již jen zdrojem informací, je médiem pro komunity, pro sociální síť. S rozvojem informačních a komunikačních technologií nastal totiž ruku v ruce rozvoj počítačových a telefonních sítí. Díky těmto technologiím může docházet k výměně informací bez ohledu na vzdálenost.

Masová média jsou charakteristická tím, že jsou dostupná všem (masám). V nedemokratických režimech tomu tak většinou není. Prostředky oficiální masové komunikace (televize, rozhlas, tisk) jsou většinou pod kontrolou režimu. Jiné je to u médií síťových, kde je absolutní kontrola technologicky náročnější. Mě konkrétně zajímá vliv síťových médií, jako jsou Facebook, Twitter a Youtube uvnitř nedemokratických režimů. Jedná se obecně o média masová, jsou totiž primárně určena masám. Nedemokratické režimy z nich mají přirozený strach a snaží se je omezovat nebo dokonce blokovat, proto tato média nazývám demasifikovanými. Přirozený strach těchto režimů pramení z toho, že je nemohou kontrolovat.

Síťová média mají jednu důležitou vlastnost. Nejedná se o média jednosměrná, ale jedná se o klasické zástupce Webu 2.0. Na informaci (obsahu) se tak podílí nejen původce, ale také adresát, a společně tak vytváří sociální síť. Média mají nepochybně obrovský společenský vliv. Jsou to prostředky k šíření informací a ve velké míře dokážou měnit veřejné mínění.

Arabské revoluce proběhly v zemích, kde vládli dlouholetí vůdcové nebo prezidenti. Zaměřil jsem se konkrétně na Tunis, Libyi, Egypt a Sýrii. Jedná se o režimy, které mají v ústavách sice zakotveny demokratické principy státního zřízení, ale v praxi fungují jinak než demokracie evropské. Jedná se o režimy, které ve většině případů prodělaly během 50. a 60. let několik vojenských pučů a často se jeví jako policejní. V rámci nedemokratických režimů naplňují charakteristiky autoritativních režimů. V rámci typologie autoritativních režimů se přibližují postkoloniálním mobilizačním režimům, tradičním oligarchiím, poručnickým demokraciím nebo modernizačním oligarchiím.

Během arabského jara sehrály sociální sítě důležitou roli. Prvním náznakem takové funkce síťových médií uvnitř nedemokratických režimů byly události těsně po volbách v Íránu v červnu roku 2009. Bezprostředně po volbách se stal z internetu zpravodajský kanál, který informoval zahraniční veřejnost o dění v zemi. Vláda reagovala omezením přístupu nebo blokadami internetu. Svět obletělo amatérské video, ve kterém je na mobilní telefon zachyceno umírání a smrt mladé ženy jménem Neda na ulici v Íránu. Na situaci v Íránu zareagovala i firma Google a vytvořila překladač krátkých zpráv v perštině. Facebook vytvořil v perštině uživatelské rozhraní.

Podobným způsobem byla využita tato média při nepokojích v Tunisu. Informace o dění v zemi byly odkazovány na Twitteru a Facebooku, kde je přebírala zahraniční média. Výsledkem nepokojů bylo odstoupení prezidenta ZínAbidín bin Álí, který vládl od roku 1989, a Ústavním soudem byl jmenován FuádMebázá.

Nahrávky z mobilních telefonů byly podobně využity během občanské války v Libyi. Nahrávky na mobilní telefony účastníci bojů ukládali na Youtube, kde si je přebírala zahraniční média. Paradoxně je tímto způsobem zachycena i smrt plukovníka MummaraKaddáfího (na několik mobilních telefonů, protože záběry se na různých videích liší). Původní režim plukovníka po jeho smrti skončil a byla ustavena Národní přechodová rada.

Na situaci, která nastala v Egyptě, opět zareagovala firma Google. Oznámila spuštění služby, která umožňuje nadiktovat vzkaz z mobilního telefonu nebo pevné linky na Twitter. Twitter nesloužil k organizování protestů. Příspěvky na Twitteru publikovalo zhruba 20 až 30 uživatelů, ty se pak dále šířily do světa a dál sdílely. Prezident HusníMubarak rezignoval 11. února a svou moc předal Nejvyšší vojenské radě.

V Sýrii situace stále pokračuje. Přesto máme díky demasifikovaným médiím alespoň nějaké informace o tom, co se v zemi děje.

Shrnou-li všechny poznatky, efektivní využití síťových médií spočívá v tom, že pomáhají informovat okolní svět o dění v zemi, ve které probíhají protesty nebo nepokoje. Přestože dochází v těchto nedemokratických režimech k omezování přístupu nebo blokaci internetu, nedaří se je kontrolovat plně. V Tunisu, Egyptě, Libyi, Sýrii nesloužily sociální sítě k organizaci a koordinaci protestů, jak jim bylo v médiích často přičítáno. Síťová média fungovala spíše jako alternativní informační kanál směrem ven ze země. Umožnila rychlé šíření informací a o situaci v zemi dala velmi rychle vědět světové veřejnosti. Zároveň je nutné říci, že propojení jednotlivých síťových médií Youtube, Facebooku a Twitteru má velký vliv. Informace doplněné audiovizuálním záznamem totiž působí na diváka poměrně silně a navozují pocit přítomnosti a reality. To vše se pak přenáší díky počítačovým a telefonním sítím.

Musíme si uvědomit, že je těžké pochopit události, které se dějí několik tisíc kilometrů od nás. V zemi, kterou jsme nikdy nenavštívili a nikdy jsme hlouběji nezkoumali její historii, kulturu nebo náboženství. Obraz skutečnosti, obraz reality si vytváříme často pouze na základě informací z médií. Je na nás, jak tyto informace budeme zpracovávat, jak k nim budeme kritičtí a zda je budeme brát jako podněty dalšího zájmu. Původce zprávy pracuje s daty, která zpracovává a nějakým způsobem prezentuje a distribuuje dál. Tato produkovaná data musí příjemce nějakým způsobem interpretovat. Bez souvislostí a hlubších znalostí není možné problém z krátkých zpravodajských informací plně pochopit. Přesto u nás příjemců často přetrvává pocit, že o problému víme poměrně dost informací z různých zpravodajských informačních kanálů a domníváme, že víme jak to všechno opravdu je.

Zpráv a informací o událostech spojených s arabským jarem lze nalézt v síťových médiích hodně a velmi často jsou zcela odlišné. Záleží na tom, kdo informace vytváří, jak je zpracovává a jakým způsobem je předává dál. Záleží na tom, zda se jedná o zahraniční masová média, jako jsou CNN, BBC nebo arabská televize Aljazeera. Nebo zda se jedná o média „domácí“ česká, která zprávy většinou přebírají z médií zahraničních. Je rozdíl mezi informacemi od syrských oficiálních médií a informacemi, které prezentuje syrská opozice skrze síťová média. Síťová média mají tu výhodu, že jsou v dnešní době populární. Počet uživatelů se ve světě stále zvyšuje a díky nim se daří problematiku dobře medializovat. Situaci je pak možné sledovat kdekoliv na světě, problém již není lokální, ale

mezinárodní. Síťová média mohou využívat všichni, ale pro oponenty režimu, opozici nebo povstalce mohou být oficiálním informačním kanálem. Mohou jim sloužit k domlouvání se nebo k mobilizaci sympatizujícího obyvatelstva, protože pomáhají šířit informace, které jsou oficiálně popírány nebo zamlčovány. Zároveň pomáhají jejich boj a snahy medializovat pro okolní svět, a tím získat sympatie lidí po celém světě.

10 Použitá literatura

ALAADIN, Ranj. How democratic is Libya's opposition?. *The Guardian* [online]. © 2012, 25. 5. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/may/25/libya-opposition-transitional-national-council-tnc>

Aljazeera nabízí unikátní nástroj pro online sledování revolucí. *Žive.cz* [online]. 1996–2012, 9. 3. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/aljazeera-nabizi-unikatni-nastroj-pro-online-sledovani-revoluci/sc-4-a-156162/default.aspx>

Annual Report 2011: Syria. *Amnesty International* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/region/syria/report-2011#section-137-3>

ARENDDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1996. 679 s. Oikúmené. ISBN 80-86005-13-5.

ARON, Raymond. *Demokracie a totalitarismus*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1993. 218 s. ISBN 80-7108-064-0.

AXWORTHY, Michael a KŘÍHOVÁ, Zuzana. *Dějiny Íránu: říše ducha - od Zarathuštry po současnost*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 319 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-994-2.

BAHBOUH, Charif. *Sýrie: historie, kultura, geografie*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2005. 176 s. ISBN 80-86149-44-7.

BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004. 167 s. Bod. ISBN 80-86569-89-6.

BROŠTA, Josef. *Kultura 2.0: K problematice webu 2.0 a kulturním aspektům online komunikace*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra kulturologie. Vedoucí práce PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.

BYSTRICKÝ, Jiří. *Elektronická kultura a medialita*. Praha [i.e. Jesenice u Prahy]: Vydavatelství 999, 2007. 95 s. ISBN 978-80-86391-28-1.

BYSTRICKÝ, Jiří a MUCHA, Ivan. *K filozofii médií*. Praha: [s.n.], 2007. 167 s. ISBN 978-80-86391-23-6.

CABADA, Ladislav a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 445 s. Politologie. ISBN 80-86432-41-6.

CABADA, Ladislav, ed. *Blízký východ v současném světě II.: sborník příspěvků z odborné konference*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 63 s. ISBN 80-86898-85-7.

CASTELLS, Manuel. *City, class and power*. 1st ed. London: Macmillan, 1978. x, 198 s. Sociology, politics and cities. ISBN 0-333-22555-4.

CASTELLS, Manuel. *The information age: economy, society and culture. V. 1, The rise of the network society*. 2nd ed. Oxford: Blackwell, ©2000. xxix, 594 s. : il. ISBN 0-631-22140-9.

CASTELLS, Manuel. *Communication power*. Oxford: Oxford University Press, 2009. xvii, 571 s. ISBN 978-0-19-956704-1.

CVRKAL, Zdeněk. *Írán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. 177 s. Stručná historie států; sv. č. 43. ISBN 978-80-7277-337-4.

ČERMÁK, Vladimír. *Otázka demokracie: Demokracie a totalitarismus. 1. díl*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. 224 s. ISBN 80-200-0379-7.

ČTK. Twitter a Facebook pro CIA sledují "mstiví knihovníci". *Datarama: Aktuálně.cz* [online]. 1999 – 2012 © [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=720387>

David Cameron. Conservatives [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.conservatives.com/People/David_Cameron.aspx

Digital Divide Defined. SMITH, Craig Warren. *Digital Divide Institute* [online]. 2010 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.digitaldivide.org/digital-divide/digitaldividedefined/digitaldivide/>

DOČEKAL, Daniel. Světová mapa sociálních sítí aneb Facebook opět ovládl další země. *JustIT.cz* [online]. © 2012, 6. 3. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.justit.cz/wordpress/2012/03/06/svetova-mapa-socialnich-siti-aneb-facebook-opet-ovladl-dalsi-zeme/>

DRÁPAL, Miloš. *Politická geografie vybraných islámských států. Díl 2.* 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1989. 104 s.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a KUNC, Jiří. *O přechodech k demokracii.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 156 s. Studie; sv. 6. ISBN 80-901424-8-6.

Egyptská revoluce 2011. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 29. 2. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Egyptsk%C3%A1_revoluce_2011

ELTAHAWY, Mona. Tuniská jasmínová revoluce. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/Article.aspx?id=4757>

Facebook and Twitter: how to launch an Internet Revolution. *France 24: International News* [online]. © 2006 - 2012, 10. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.france24.com/en/20110209-Facebook-and-Twitter-tools-for-an-internet-revolution>

GA/11137. *United Nations: General Assembly* [online]. 16: 10. 2011 [cit. 2012-05-03].

Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11137.doc.htm>

GATES, Bill, MYHRVOLD, Nathan a RINEARSON, Peter. *Informační dálnice*. Vyd. 1.

Praha: Management Press, 1996. 229 s. ISBN 80-85943-28-X.

GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace*. Vyd.

1. V Praze: Karolinum, 2001. 215 s. ISBN 80-246-0370-5.

HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl.

ISBN 978-80-7217-911-4.

HÁJEK, Adam a Iveta POLOCHOVÁ. *Egyptský prezident Mubarak rezignoval, zemi povede armáda*. *IDNES.cz: zprávy* [online]. 2011, 11. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

http://zpravy.idnes.cz/egyptsky-prezident-mubarak-rezignoval-zemi-povede-armada-p3b-/zahranicni.aspx?c=A110211_170907_zahranicni_aha

Her name was Neda. CNN. *Youtube: Broadcast Yourself* [online]. © 2012 YouTube, 21. 6.

2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=b5KBrsz1oxs>

History of the Internet: the Dotcom bubble. *NetHistory* [online]. 2004 [cit. 2012-05-03].

Dostupné z: <http://www.nethistory.info/History%20of%20the%20Internet/dotcom.html>

Hizballáh. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia

Foundation, 2001-, 23. 3. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hizball%C3%A1h>

HLOUŠEK, Vít, ed. a KOPEČEK, Lubomír, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita,

Mezinárodní politologický ústav, 2007. 379 s. Sborníky; sv. č. 9. ISBN 978-80-210-4249-0.

HORROCKS, Chris. *Marshall McLuhan a virtualita*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2002. 77 s. Postmodernistická setkávání; sv. 12. ISBN 80-7254-269-9.

HVÍŽĎALA, Karel. *Moc a nemoc médií: rozhovory, eseje a články 2000-2003*. 1. vyd. Praha: Máj, 2003. 268 s. ISBN 80-86643-07-7.

HVÍŽĎALA, Karel. *Jak myslet média: eseje, přednášky, články a rozhovory 2004-2005*. 1. vyd. Praha: Máj, 2005. 288 s. ISBN 80-86643-14-X.

ŁOWIECKI, Maciej a ŽANTOVSKÝ, Petr. *Manipulace v médiích*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. 120 s. ISBN 978-80-86723-50-1.

Information and communications technology. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001- [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Information_and_communications_technology

Internet Users in the World: Distribution by World Regions 2011. *Internet World Stats* [online]. © 2001 - 2012, 8. 5. 2012 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

JIRÁK, Jan, ed. a ŘÍCHOVÁ, Blanka, ed. *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000. 163 s. ISBN 80-246-0182-6.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3.

Kaddáfí musí zastavit popravu v ulicích. *Amnesty International* [online]. © 2010, 22. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/z609/kaddafi-musi-zastavit-popravy-v-ulicich>

KRYZÁNEK, Ladislav. Symbol revoluce v Íránu: mladá žena, která vykrvácela před kamerou. *IDNES.cz: zprávy* [online]. 2009, 22. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/symbol-revoluce-v-iranu-mlada-zena-ktera-vykrvacela-pred-kamerou-ph2-/zahranicni.aspx?c=A090622_090955_zahranicni_ip1

Kuwaitgate: Kipling of Kuwaiti babies by Iraqi soldiers exaggerated. *CBS: Resource Library* [online]. © 2011, s. 3 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1316/is_n9_v24/ai_12529902/pg_2/?tag=content;coll

LABOWITZ, Craig. Iranian Traffic Engineering: DDoS and Security Reports: The Arbor Networks Security Blog. ARBOR NETWORKS. *Arbor Sert: Security Engineering and Response Team* [online]. © 2011 Arbor Networks, 17. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://ddos.arbornetworks.com/2009/06/iranian-traffic-engineering/>

LÉVY, Pierre. *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000. 229 s. ISBN 80-246-0109-5.

LEWIS, Bernard. *Kde se stala chyba?: vliv Západu na Střední východ a jeho následná odpověď*. Vyd. 1. Praha: VolvoxGlobator, 2003. 214 s. Rubikon; sv. 1. ISBN 80-7207-478-4.

Libya: Gaddafi forces attacking rebel-held Benghazi. *BBC News: Africa* [online]. © 2012, 19. 3. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12793919>

Liga arabských států navrhuje sankce vůči Sýrii. *Aktuálně.cz* [online]. 2011, 12. 11. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=721327>

LINZ, Juan J. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. vii, 342 s. ISBN 1-55587-890-3.

LINZ, Juan J. a STEPAN, Alfred C. *Problems of democratic transition and consolidation: southern Europe, South America, and post-communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996. xx, 479 s. ISBN 0-8018-5158-0.

MACEK, Zdeněk. *Kapitoly z obecných dějin 20. století 3. [Díl] 2, Blízký a Střední Východ po roce 1945*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, 1996. 168 s. ISBN 80-7082-257-0.

Map. *One laptop per child* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://one.laptop.org/map>

MCDONNELL, Patrick. J. No breakthrough in Russian envoy's trip to Libya. *Los Angeles Times* [online]. 2012, 16. 6. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2011/jun/16/world/la-fg-libya-envoy-20110617>

MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1991. 348 s. Eseje; sv. 4. ISBN 80-207-0296-2.

MERKEL, Wolfgang. *Systemtransformation: eine Einführung in die Theorie und Empire der Transformationsforschung*. Opladen: Leske + Budrich, 1999. 572 s. Uni-Taschenbücher; Bd. 2076. ISBN 3-8100-2234-9.

Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích: sborník textů z mezinárodní vědecké konference, Ostrava 13.-15.9.2005, Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005. 237 s. ISBN 80-7368-101-3.

Mummmar Kaddáfí. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 18. 4. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Muammar_Kadd%C3%A1f%C3%AD

National Transitional Council Libya. [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.ntc.gov.ly/#>

Newsroom: FactSheet. FACEBOOK. Facebook [online]. 2012 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreaId=22>

NOVÁK, Martin. Teheránská bouře sílí. Kdo je v Íránu Dubček a kdo Biľak. *Aktuálně.cz* [online]. 2009, 17. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=640194>

NOVÁK, Martin. Přehledně o Sýrii: Proč vypukla před rokem revoluce. *Aktuálně.cz* [online]. 2012, 22. 2. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/grafika/2012/02/22/prehledne-o-syrii-proc-vypukla-pred-rokem-revoluce/>

NOVÁK, Martin a Simona HOLECOVÁ. Káhira v plamenech, Mubarak slíbil novou vládu. *Aktuálně.cz* [online]. 1999-2012, 29. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=689502>

NOVÁK, Martin a Jiří KROPÁČEK. Přehledně: Deset měsíců arabských revolucí. *Aktuálně.cz* [online]. 1999 – 2012, 15. 10. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/grafika/2011/10/15/prehledne-deset-mesicu-arabskych-revoluci/>

NOVOTNÝ, Vojtěch. Kupte si Knihu knih, jinou ani nemáme. *Vesmír* [online]. 2001, roč. 2001, č. 80 [cit. 2012-04-22]. ISSN 1214-4029. Dostupné z: <http://www.vesmir.cz/clanek/kupte-si-knih-knih-jinou-ani-nemame>

Občanská válka v Libyi. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 8. 4. 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Povst%C3%A1n%C3%AD_v_Libyi_2011

Odsoudit Sýrii za násilné potlačování demonstrací se v RB OSN nepodařilo. *Novinky.cz* [online]. 2011, 28. 4. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/231944-odsoudit-syrii-za-nasilne-potlacovani-demonstraci-se-v-rb-osn-nepodarilo.html>

One Laptop Per Child: *One laptop per child* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://one.laptop.org/>

Open Access: otevřený přístup k vědeckým informacím. Úvod do problematiky. *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. 2009, XX, č. 2, s. 1-7 [cit. 2012-03-26]. ISSN 1212-0901. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/628.html>

Otevřený software. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 7.3. 2012 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Open_source_software

PEČIVA, Martin. *Charakteristika Frankova autoritativního režimu ve Španělsku*. Ústí nad Labem, 2006. Bakalářská práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Pedagogická fakulta. Katedra společenských věd. Vedoucí práce Mgr. Jan Cívín.

PECHA, Lukáš, ed. *Blízký východ v současném světě. I.: [sborník z mezinárodního vědeckého kolokvia, konaného v Plzni dne 7. dubna 2005]*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 95 s. ISBN 80-86898-59-8.

Revoluce v Sýrii: vojáci s tanky zabili přes sto lidí. *Lidovky.cz: Zpravodajský server Lidových novin* [online]. 2011, 31. 7. 2011 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-1385. Dostupné z:

http://www.lidovky.cz/revoluce-v-syrii-vojaci-s-tanky-zabili-pres-sto-lidi-fyu-/ln_zahranici.asp?c=A110731_074111_In_zahranici_sk

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-, 1.11.2011 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rezoluce_Rady_bezpe%C4%8Dnosti_OSN_%C4%8D.1973

ROADS, Christopher a Loretta CHAO. Iran's Web Spying Aided By Western Technology: European Gear Used in Vast Effort to Monitor Communications. *Wall Street Journal: Technology* [online]. ©2012, 22. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://online.wsj.com/article/SB124562668777335653.html>

ROSŮLEK, Přemysl a kol. *Média & politika: vybrané problémy: modernita, propaganda, politický marketing, agenda-setting, terorismus, žurnalistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009. 280 s. ISBN 978-80-7043-841-1.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 304 s. ISBN 80-7178-461-3.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-628-4.

SARTORI, Giovanni. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, 1993. XIV, 512 s. ISBN 80-7115-049-5.

Security Council authorizes 'all necessary measures' to protect civilians in Libya. *UN News centre* [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=37808&Cr=libya&Cr1>

SERVON, Lisa J. *Bridging the digital divide: technology, community, and public policy*. 1st pub. Malden: Blackwell, ©2002. xix, 273 s. The information age series. ISBN 0-631-23242-7.

Spotlight: Lybia. *AlJazeera* [online]. 2011, 24. 10. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/libya/>

STALDER, Felix. *Manuel Castells: the theory of the network society*. Cambridge, UK: Polity, 2006. x, 255 s. Key contemporary thinkers. ISBN 0-7456-3277-7.

Sugar. *One laptop per child* [online]. 8. 12. 2011 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:

<http://wiki.laptop.org/go/Sugar>

SWOT. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001-, 14. 2. 2012 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/SWOT>

Syrian TV Station Accuses Al Jazeera of Fabricating Uprising. *New York Times: The Lede* [online]. 14. 10. 2011, 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://thelede.blogs.nytimes.com/2011/09/14/syrian-tv-station-accuses-al-jazeera-of-fabricating-uprising/>

The digital divide: facing a crisis or creating a myth? [online]. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2001. MIT Press sourcebooks [cit. 2012-04-03]. Dostupné z:

<<http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10229594>>.

The Kuwaiti Incubator Babies - LIE. *Youtube* [online]. 2009, 3.5. 2009 [cit. 2012-04-23].

Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Vu8CCJTJCQk>

The Power of Neda: Video. *CNN: Cable News Network* [online]. © 2009, 22. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/video/#/video/world/2009/06/21/intv.nasr.neda.cnn?iref=mpvideosview>

TOFFLER, Alvin a TOFFLER, Heidi. *Nová civilizace: třetí vlna a její důsledky*. 1. vyd. v čes. jaz. Praha: Dokořán, 2001. 124 s. Liter. ISBN 80-86569-00-4.

Tuniská pouliční bouře smetla prezidenta. *Česká televize: ČT24* [online]. © Česká televize 1996–2012, 14. 1. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112625-tuniska-poulicni-boure-smetla-prezidenta/>

Tunisko: Vnitropolitická charakteristika. © ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD TUNIS (TUNISKO). *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. © 1997-2011 CzechTrade. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001496/>

TURKLE, Sherry. *Life on the screen: identity in the age of the Internet*. New York: Simon & Schuster, ©1995. 347 s. ISBN 0-684-80353-4.

VOCŮ, Ondřej. Když se řekne Youtube... *Ikaros: Elektronický časopis o informační společnosti* [online]. 2011, roč. 15, č. 4 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://ikaros.cz/kdyz-se-rekne-youtube/>

We've Never Seen Such Horror. In: *Human Right Watch* [online]. © 2012, 1. 6. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/node/99366>

What is 20/80 rule?. *80/20 Rule of Presenting Ideas* [online]. 2008 [cit. 2012-03-26].

Dostupné z: <http://www.80-20presentationrule.com/whatisrule.html>

What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. *O'Reilly: Spreading the knowledge of innovations* [online]. © 2012, 30. 9. 2005 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

YOUTUBE, LLC. *Youtube* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:

<http://www.youtube.com/?noredirect=1>

ZANDL, Patrick. *Egyptská krize: další revoluce, která se neudála na Twitteru*. *Lupa.cz*

[online]. © 1998 – 2012, 2. 2. 2011 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-0702. Dostupné z:

<http://www.lupa.cz/clanky/egyptska-krize-dalsi-revoluce-ktera-se-neudala-na-twitteru/>

ZANDL, Patrick. *Írán je dalším pokusem o znásilnění Internetu*. *Lupa.cz: server o českém*

ineternetu [online]. © 1998 – 2012, 23. 6. 2009 [cit. 2012-05-03]. ISSN 1213-0702. Dostupné

z: <http://www.lupa.cz/clanky/iran-je-dalsim-pokusem-o-znasilneni-internetu>

ZÍDEK, Petr a SIEBER, Karel. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha:

Ústav mezinárodních vztahů, 2009. 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0.

ŽANTOVSKÝ, Petr, ed. a BEZDÍČEK, Viktor, ed. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. 151

s. ISBN 80-7220-085-2.

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Tabulka znázorňující růst uživatelů Facebooku dle zemí	31
Obrázek 2 - Světová mapa sociálních sítí k prosinci 2011	32
Obrázek 3 - Pořadí oblíbenosti sociálních sítí v různých zemích světa	33
Obrázek 4 - Index demokracie 2010	52
Obrázek 5 - Severní Afrika a Střední východ	54
Obrázek 6 – graf znázorňující provoz internetu v Íránu směrem z Íránu po prezidentských volbách	57
Obrázek 7 – Kalendář tweety za období leden 2011 se slovy Jemen, Tunisko, Egypt.....	65